

Reetta Ahola

Kohtaaminen vastuullisessa muotoilussa

Sisustustekstiilisarjan suunnittelu Mum'sille

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Muotoilija AMK

Tekstiilisuunnittelu

Opinnäytetyö

21.11.2012

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Reetta Ahola Kohtaaminen vastuullisessa muotoilussa. Sisustustekstiilisarjan suunnittelu Mum'sille. 45 sivua + 2 liitettä 21.11.2012
Tutkinto	Muotoilija AMK
Koulutusohjelma	Muotoilu
Suuntautumisvaihtoehto	Tekstiilisuunnittelu
Ohjaajat	Tekstiilisuunnittelun lehtori Tuiti Paju FM Ville-Matti Vilkka
<p>Opinnäytetyön päätavoitteena oli sisustustekstiilisarjan suunnittelu Mum'sille, joka on eettisen muotoilun toimija Suomessa. Tekstiilituotteiden valmistusmaa on Bolivia, jossa sijaitsee Mum'sin uusin yhteistyötaho. Suunnittelussa lähtökohtana oli skandinaavisen tyylin yhdistäminen bolivialaiseen käsityöosaamiseen ja värikkääseen kulttuuriin. Opinnäytetyön aikana suunnitellun tekstiilisarjan tarkoituksena oli luoda visio tuotteiden ulkonäöstä ja värimaailmasta. Tekstiilisarjan lopullinen ilme sekä valmistuvat tuotteet täsmentyvät opinnäytetyön valmistumisen jälkeen yhteistyön edetessä. Käsityöläiset vaikuttavat ammattitaidollaan merkittävästi tuotteiden toteutustapaan hyödyntämällä parhaalla mahdollisella tavalla teknistä osaamistaan sekä paikallisia materiaaleja.</p> <p>Bolivia on korkeatasoisen käsityöosaamisen lisäksi latinalaisen Amerikan köyhimpiä maita. Opinnäytetyön kantavana tavoitteena olikin muodostaa käsitys vastuullisesta muotoilusta: tarkastella muotoilun mahdollisuuksia hyväntekeväisyydessä, avata omatuntotalouden käsitettä, ottaa esille muutamia erilaisia vastuullisen muotoilun toimijoita Suomessa sekä tarkastella alan näkymiä käyttäjien kulutustottumuksista tehtyjen tutkimusten kautta. Vastuullisen muotoilun näkökulma antoi suunnittelulle lisäarvoa.</p> <p>Opinnäytetyön suunnitteluosuuden tärkein tavoite saavutettiin, kun sarja torkkupeitto-, matto- sekä tyynymalleja toimitettiin sovitusti eteenpäin yhteistyökumppanille sekä yhteistyöpajalle Boliviaan. Suunnitellut tuotteet miellyttivät yhteistyökumppania sekä muotokieleltään että yksityiskohdiltaan.</p> <p>Mielestäni tutkimuksellisen osuuden tavoite saavutettiin, kun käsitys vastuullisen muotoilun toiminnasta sekä mahdollisuuksista selkeytyi. Lisäksi työ toimii lukijalle uusien kysymysten herättäjänä sekä keskustelun avaajana.</p>	
Avainsanat	yhteistyö, vastuullinen muotoilu, tekstiilisuunnittelu, käsityöläinen, sisustustekstiilisarja

Author Title Number of Pages Date	Reetta Ahola Encounter with the Responsible Design. An interior textile series design to Mum's. 45 pages + 2 appendices 21 December 2012
Degree	Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme	Design
Specialisation option	Textile Design
Instructors	Tuiti Paju, Lecturer in Textile Design Ville-Matti Vilkkä, MA
<p>The main objective of the Bachelor's Thesis was to create an interior textile series design to Mum's. Mum's is an ethical design company in Finland. The textiles will be manufactured in Bolivia, where the newest cooperation partner for Mum's is located.</p> <p>The main starting point for the design was to connect Scandinavian design style to the colorful Bolivian culture and quality handicraft skills. The main object was to create a vision for outlook and color shape of products. The final appearance for products will be fine-tuned after finishing the Thesis. Working artisans can add their own impressions to the final product due to their own skills and the quality of local materials.</p> <p>Bolivia is one of the poorest countries in Latin America. Therefore, a key objective was to find out about and comprehend the concept of responsible design: view the possibilities of the design of charity. Another target was to specify the concept of the conscience of economy and introduce Finnish producers in this area. It was also targeted to take a view of future prospects in this field. The view of responsible design gives more value for this design project.</p> <p>The main important objective of the design part was achieved when the interior textile series was delivered to the cooperation partner in Finland and to the production place in Bolivia. The cooperation partner was satisfied for the product design.</p> <p>The object for research was achieved when the idea of responsible design was formed. The idea was formed by researching possibilities and different working manners.</p>	
Keywords	alliance, responsible design, textile design, artisan, interior textile series

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön taustaa	2
2.1	Opinnäytetyön tavoitteet ja rajaukset	2
2.2	Tutkimuksen viitekehys	3
2.3	Opinnäytetyön rakenne	3
3	Vastuullisen muotoilun toimintakenttä	5
3.1	Vastuullisen muotoilun määrittelyä	5
3.2	Sosiaalisesti kestävä, yhteiskunnallisesti oikeudenmukainen kehitys	6
3.3	Hyvä teko -tuote	7
4	Toimeksiantaja sekä muita alan toimijoita Suomessa	9
4.1	Toimeksiantaja Mum's.	9
4.2	MuzunguCrafts	13
4.3	Mifuko Oy	14
4.4	Tikau	16
4.5	Balmuir	17
5	Vastuullisuuden toteutuminen ja mahdollisuudet	18
5.1	Vastuullinen muotoilutuote	18
5.2	Vastuullisuus liiketoiminnassa	19
5.3	Vastuullisuuden merkitys käyttäjille	21
5.4	Muotoilijan vastuu	23
6	Suunnitteluprosessi	27
6.1	Lähtökohdat ja tavoitteet	27
6.2	Valmistusmaa Bolivia ja sen käsityökulttuuri	29
6.3	Alkuideasta toteutukseen	32
6.4	Värimaailmat	35
6.5	Toteutuksen puitteet	36
6.6	Visio tuotesarjasta	37
6.7	Havainnot suunnittelumatkan varrella	42

7 Katsaus toteutettuun ja tulevaan

43

Lähteet

46

Liitteet

Liite 1. Vastuullisen muotoilun termejä

Liite 2. Mum'sin ajatuksia suunnitteluyhteistyöstä

"NOT ALL OF US CAN DO GREAT THINGS.
BUT WE CAN DO SMALL THINGS WITH GREAT LOVE"
- Mother Teresa-

1 Johdanto

Opinnäytetyö käsittelee suunnittelu yhteistyötä vastuullisen muotoilun toimijan Mum'sin kanssa. Suunnittelun tavoitteena on sarja sisustustekstiilejä. Suunnitellut tuotteet tullaan valmistamaan Boliviassa paikallisen yhteistyöpajan käsityöläisten taitavissa käsissä. Suunnittelun yhtenä innoittajana on ollut Bolivian rikas käsityökulttuuri ja värien rohkean käytön yhdistäminen skandinaaviseen muotokieleen ja pilkahdukseen pohjoisen valon taitamaa värimaailmaa. Luon pienen katsauksen Bolivian valtioon ja sen käsityöperinteeseen kuudennen luvun alkupuolella.

Vastuullisen muotoilun alalla vuosia toimineelle suunnittelu yhteistyökumppanille Bolivia on uusi valmistusmaa. Tuotteet valmistavilla käsityöläisillä on merkittävä rooli tuotteiden lopputuloksessa. Suunniteltu mallisto toimii visiona, jonka pohjalta kokonaisuus rakentuu. Vuoropuhelu toimeksiantajan, suunnittelijan sekä käsityöläisen välillä on tärkeä osa suunnittelun onnistunutta etenemistä. Opinnäytetyön aikana suunnitellut tuotteet tulevat valmistumaan opinnäytetyön valmistumisen jälkeen (ks. luku 6 Suunnittelu-prosessin kuvaus).

Suunnittelu yhteistyökumppanin toimiala vastuullinen muotoilu antoi perustan opinnäytetyön tutkimukselliselle osuudelle. Opinnäytetyöni kontekstissa tarkoitan vastuullisella muotoilulla toimintaa, jossa vuorovaikutteinen hyväntekeväisyys yhdistyy liiketoimintaan: korkean elintason oloissa muotoiltu ja myytävä tuote valmistetaan heikomman elintason maassa, jolloin köyhissä oloissa elävä käsityöläinen saa tarvitsemaansa toimeentuloa, käyttäjä puolestaan laadulla valmistetun hyvää tekevän designtuotteen. Käytän vastuullisen muotoilun toimijoista yhteisnimitystä alan toimijat. Tarkastelen vastuullisuutta yleensä liiketoiminnassa, avaan aiheeseen saumattomasti kuuluvaa omatuntotalouden käsitettä sekä vastuullisuuden vaikutusta ihmisten ostopäätökseen. Vastuullisen muotoilun liiketoiminnasta puhuttaessa nousi esille myös kysymys alan tulevaisuudesta. Työn pohjavirtana kulkee vastuullisen muotoilun ala muotoilijan näkökulmasta. Tahdoin tarttua aiheeseen positiivisella otteella: mitä hyvää on jo saatu ja mitä vastuullisen muotoilun puitteissa on mahdollista saada aikaan?

Opinnäytetyössä käyttämiäni vastuulliseen muotoiluun liittyviä termejä selvitän liitteenä olevassa tiedostossa.

2 Opinnäytetyön taustaa

2.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja rajaukset

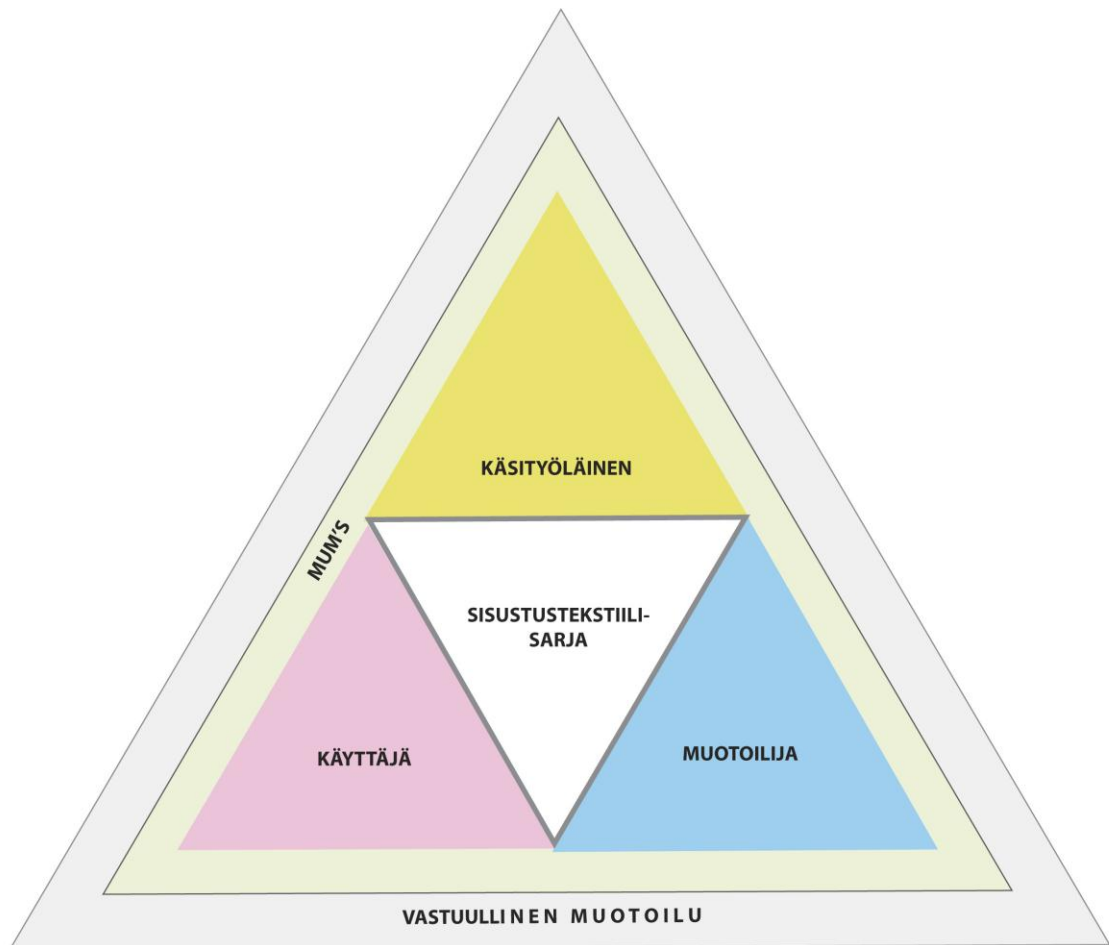
Opinnäytetyöni on selvitys jonka tavoitteena on kokonaisvaltaisemman ja syvemmän käsityksen muodostuminen ajankohtaisesta vastuullisesta muotoilusta, alan toimijoiden tarkasteleminen Suomessa, merkityksen selvittäminen sekä omakohtaisen muotoilu-projektin nivoutuminen aiheeseen. Selvityksellä ei haeta valmiita vastauksia vastuullisen muotoilun kentästä, vaan työ toivottavasti herättää uusia kysymyksiä ja keskustelua aiheen tiimoilta. Opinnäytetyöni on osa jatkuvaa projektia ja inhimillisen ymmärryksen muodostumista, joka jatkaa kulkuaan työn päättymisen jälkeen.

Opinnäytetyötä suunnitellessa lähestyin aihetta huomattavasti laajemmasta näkökulmasta; ajatukseni oli tarkastella laajemmin muun muassa työllistymisen sosiaalisia vaikutuksia käsityöläisen elämässä ja työllistymisen vaikutuksia naisten ja sitä kautta lähiyhteisön elämään. Tämän osuuden rajasin lopulta lähinnä sivuavaksi osaksi opinnäytetyötä löytämästäni kiinnostavasta ja runsaasta lähdeaineistosta huolimatta. Toki sosiaalisella näkökulmalla on olennainen rooli aina puhuttaessa vastuullisesta muotoilusta. Aiheeseen enemmän perehdyttyäni sekä käymieni keskusteluiden jälkeen tahdoin kuitenkin päästä tutkimuksella lähemmäksi osaamistani. Lähestyn siis aihetta muotoilun koulutuksen saaneen henkilön näkökulmasta. Opinnäytetyössä selvittämäni piirtää osaltaan kuvaa vastuullisesta muotoilusta.

Otan tekstissä esimerkkinä esille yhteistyökumppanin lisäksi muutamia muita suomalaisia alan toimijoita. Vastuullisen muotoilun toiminta voidaan suoraan asettaa käsitteen omatuntotalous alle, minkä vuoksi koen merkityksellisenä mallin esille tuomisen opinnäytetyössäni. Tarkastelen ihmisten suhtautumista vastuulliseen muotoiluun ja sitä kautta nostan esille alan näkymiä nyt ja tulevaisuudessa.

Tällä kokonaisuuden rajauksella vastaan asettamaani tutkimuksen ydinkysymystä; millaisia asioita sekä pohdintoja muotoilija kohtaa vastuullisen muotoilun/ vastuullisen muotoilun liiketoiminnan parissa toimiessa. Kokonaisuuden hahmottaminen auttaa osaltaan suunnitteluprojektin etenemisessä.

2.2 Tutkimuksen viitekehys

Kuvio 1. Tutkimuksen viitekehys

Kantavana pilarina tutkimuksessa on muotoilijan näkökulma vastuulliseen muotoiluun sekä suunnitteluprosessiin vastuullisessa muotoilussa. Tuotteen loppukäyttäjällä, työsäni Mum'sin asiakkaila, on muotoilussa keskeinen sija. Muotoilijan sekä käyttäjän kohtaamiseen suunnittelupäämäärän kautta tarvitaan tuotteelle valmistaja, joita opinäytetyössäni ovat Bolivian yhteistyöpajalla työskentelevät tekstiilikäsityöläiset. Käsityöläinen muodostaa näin tutkimuksessani kolmion terävän kärjen. Toimeksiantajana Mum's asettaa suunnittelulle, toteutukselle sekä tutkimukselle raamit. Kokonaisuuden pohjana ja kaiken lähtökohtana on vastuullinen muotoilu.

2.3 Opinnäytetyön rakenne

Teksti etenee kolmannen luvun vastuullisen muotoilun määrittelystä visuaalisesti painottuvaan suunnitteluprosessin kuvaukseen luvussa kuusi. Kolmannessa luvussa selvi-

tän lisäksi vastuullisen muotoilun toimintaa yleensä tarkastellen vastuullisen muotoilun toimintatapoja.

Neljännessä luvussa esittelen suunnitteluyhteistyökumppani Mum´sin sekä otan esille myös muita alan toimijoita. Erilaisten toimijoiden esille tuomisen avulla piirtyy kuva vastuullisesta muotoilusta Suomessa.

Viidennessä luvussa tarkastelen vastuullisen muotoilun mukana oloa ja muotoilijan vaikutusmahdollisuuksia kehitysyhteistyössä, vastuullisuuden näkymistä liiketoiminnassa sekä käsityön ja vastuullisuuden merkitystä tuotteen loppukäyttäjälle.

Kuudes luku muodostuu muotoiluprosessikuvauksesta, jossa etenen suunnitteluyhteistyön lähtökohdista sekä suunnitteluaiheen ideoinnista opinnäytetyön aikana syntyneen sisustustekstiilisarjan visuaalisen tuotoksen esittelyyn. Luvun alussa luon katsauksen sisustustekstiilisarjan valmistusmaahan Boliviaan ja sen käsityöosaamiseen. Esittelyn yhteydessä on linkki videoon jossa esitellään bolivialaista käsityötraditiota lankojen valmistuksesta tekstiilituotteiden valmistukseen. Minulle aiemmin vieras valmistusmaa toimi osaltaan suunnittelun inspiraation lähteenä. Suunnittelu on painottunut vahvasti intuitiivisen tarkkailun ja visuaalisen havainnoinnin pohjalle, joten osiossa edetään pitkälle kuvallisin keinoin.

Näiden lukujen lisäksi luvussa kaksi avaan opinnäytetyön sisällön ja opinnäytetyön taustan. Seitsemännessä luvussa luon katsauksen valmistuneeseen opinnäytetyöhön ja tulevaan. Lukijalta voi löytyä vastaus luvussa esiin nouseville pohdinnoille, tai ajatukset voivat jäädä ilmaan edelleen herättämään keskustelua vastuullisesta muotoilusta.

Opinnäytetyöhän käyttämieni kuvien tiedot löytyvät kuvionumeroinnin mukaan järjestettynä opinnäytetyön lopusta (kuvalähteet s.50). Loput kuvat ovat omia.

3 Vastuullisen muotoilun toimintakenttä

3.1 Vastuullisen muotoilun määrittelyä

Törmäsin käsite- ja termiviidaksoon heti opinnäytteen aiheen valikoituessa. Havainto on vertauskuullinen toimintakentän monipuolisuudelle. Millä nimellä kutsun tutkimaani aihetta? Vertailin asian yhteydessä käytettyjä sanoja eettinen, kestävä sekä vastuullinen muotoilu. Vertailun jälkeen päädyin käyttämään opinnäytetyössä toimialan nimittäjänä vastuullista muotoilua. Valintaan vaikutti sanan käsittämisen moni merkityksellisyys; vastuullisuus muotoilussa, yhteisvastuu, olosuhteiden parantamisen vastuu liiketoiminnan avulla, kehitysyhteistyövastuun kantaminen muotoilun keinoin. Vastuullinen kuvasti parhaiten toimintaa, mitä tahdoin työssäni tutkia.

Reilu kauppa -termi on useimmille suomalaisille tuttu päivittäistavaroiden kautta. Muotoilun saralla reilun kaupan mukainen toimintamuoto on vielä vähemmän tunnettu, joskin kokoajan enemmän esille tuleva käsite. Kehitysyhteistyöhön liitettynä vastuullisuuden määrittely herättää monia ajatuksia, kenen arvoilla ja millä odotuksilla aihetta voidaan lähestyä? Voidaanko lähestyä korkean elintason oloissa elävän henkilön, vai mahdollisesti päivittäisestä perustoimentulosta kamppailevan henkilön näkökulmasta? Kysymys nousee esille lähes väistämättä. Myös kolmannen maailman projekteissa pitkään mukana ollut Teija Lehtonen Helsingin Kauppakorkeakoulusta ottaa kysymyksen esille Design 2012 -lehden haastattelussa:

Moraalikysymykset nousevat jatkuvasti esiin. Esimerkiksi suhtautuminen degrowthiin, kohtuullistamiseen, muuttuu sen mukaan, kenen näkökulmasta sitä katsotaan. (Lindroos 2012, 51.)

Millaista on vastuullinen muotoilu? Lähtökohtaisesti kaiken suunnittelun tulee olla vastuullista. Opinnäytetyössäni vastuullisella muotoilulla tarkoitetaan toimintamallia, jossa muotoilua käytetään hyvinvoinnin lisäämisen ja auttamisen välineenä. Tuotteiden suunnittelu sekä myynti tapahtuvat teollistuneessa maassa sijaitsevan toimijan kautta, valmistus on kehitysmaissa, joissa käsityöosaaminen on usein vahvaa mutta liiketoiminnan toteuttamisen keinot heikot. Tuotteiden suunnittelu tehdään valmistuksessa käytössä olevien resurssien puitteissa ja niiden ehdoilla. Toiminnalla voidaan työllistämisen kautta lisätä köyhissä oloissa asuvien ihmisten hyvinvointia. Toiminnassa ei ole

kyse kehitysavusta, vaan köyhyyden vähentämisen tavoittelemisesta muotoilun ja innovaatioiden keinoin. (Lindroos 2012, 44-51.)

Vastuullinen toiminta kumpuaa arvoista, etiikasta ja moraalista. Jatkuva muutos yhteiskunnassa vallitsevissa arvoissa haastaa vastuullisen muotoilun käsitteen sekä yrittäjät. Muotiin liittyvän kohtuuttomuuden ja ylellisyyden sekä vastuullisen välille muodostuva dilemma herättää eettistä pohdintaa ja kysymyksiä. Vastuullisuus ja kestävä kehitys ovat trendejä tänään ja tulevaisuudessa. (Design+ 2012.)

Muotoilun ja yritystoiminnan kenttä on muutoksessa. Liiketoiminnan kulmakivenä tulee olemaan entistä enemmän ihmislähtöisyys. Ihmiset hakevat rehellisyyttä ja oikeudenmukaisuutta. Käsite omatuntotalous nousee ihmisen ja yhteisöjen oikeudesta hyvään elämään. Omatuntotaloudelle on tilaus ja sitä kohti ollaan menossa väijäämättä. Vastuullisuus on kustannuksien lisäksi mahdollisuus tuottavaan yritystoimintaan. (Haapala & Aavameri 2008, 9-11.)

Kaiken lähtökohdana vastuullisessa muotoilussa on vieraan ymmärtäminen. On tärkeää toimia vuorovaikutuksessa yhteistyöhenkilöiden kanssa, kuunnella ja toteuttaa asioita yhdessä. Kiitollisuudenvelalla ei synny hyvää (Lindroos 2012, 44-51).

3.2 Sosiaalisesti kestävä, yhteiskunnallisesti oikeudenmukainen kehitys

Elämme rikkauden aikakautena, rikkaamman kuin koskaan aiemmin. Samaan aikaan kuilu rikkaiden ja köyhien välillä, maiden sisällä sekä maailman laajuisesti, on kasvanut.

Amnesty Internationalin entinen pääsihteeri Irene Khan (2009, 224-231) korostaa kirjassa Kohtalona köyhyys? ihmisoikeuksien merkitystä köyhyyden vastaisessa ponnistelussa. Ihmisoikeuksien kunnioittavassa toiminnassa ihmiset otetaan mukaan päätöksentekoon. Jokaisella on oikeus ihmisarvoisen elämän perusedellytyksiin, kuten ruokaan, veteen, perusterveydenhuoltoon, koulutukseen ja asuntoon. Ihmisoikeudet tarjoavat työkalun jonka avulla köyhyydessä elävät voivat puuttua köyhyyttä ylläpitävän vallan tasapainoon. Ratkaisuksi köyhyyden lopettamiseen on esitetty monia eri vaihtoehtoja, ja tullaan myös tulevaisuudessa esittämään. Toisaalta on vaadittu kehitysavun lisäämistä ja parempaa kohdistamista, toisaalta kehitysapua on moitittu tehottomaksi ja korruptoivaksi. On vaadittu vapaampia markkinoita, innovaatioita ja korostettu yritteliäi-

syyttä. (Khan 2009, 231.) Khan lainaa kirjassa intialaisen filosofin ja Nobel-palkitun taloustieteilijä Amartya Senin ajatusta:

Köyhyyden loppu merkitsee vapauden saavuttamista. Vapauteen on monta tietä, eikä ole olemassa ainoaa oikeaa reititä onneen. Niinpä köyhyyden lopettamiseen ei ole yhtä ainoaa ratkaisua. (Khan 2009, 231.)

Monilla jo esitetyillä ratkaisuille on vahvuutensa. Talouden tämän hetken kriisin seurauksena tapahtuvan maailman talousjärjestelmän rakenteiden uudistumisessa Khan näkee mahdollisuuden vakaamman globaalin talouden ja tasapuolisemman tulonjaon toteutumiselle. Ihmisoikeuksien kunnioittaminen tulee olla aina toiminnan ytimessä, sen tulee olla olennainen osa mitä tahansa strategiaa, ei strategia muiden joukossa, Khan kirjoittaa. Hän näkee taistelun köyhyyttä vastaan tämän sukupolven suurena taisteluna. (Khan 2009, 224-231.)

Ihmisiä kiinnostaa yhä enemmän kuluttamisen eettisyys ja tuotannon vastuullisuus. Kuluttajille on merkitystä sillä, millaisissa oloissa tuotteet on valmistettu ja valmistetaan. Myös sillä että tekijä elättää itsensä ja perheensä työllään on merkitystä käyttäjille. Suomessa on paljon muotoiluosaamista, joka voi tukea köyhien maiden käsityöläisiä ja vahvistaa yhteisöjen taloutta. (WDC 2012.)

3.3 Hyvä teko -tuote

Esteettinen ^{pieni} Haluttava! Kaunis Oikean hintainen
 hauska **Suuri** käytännöllinen
 Kouluttaa Hoitaa
 ruokkii **Autaa** Antaa työtä
 Tuo iloa On lahja! On tarkoitus
 On **kannanotto**
 on
 ☺
Hyvä
teko

(Wichmann 2012).

Mahtuuko tavaramaailmaan hyviä tekoja ja mikä on Hyvä teko -tuote? Hyvä teko- tuotteen matkassa tuottajalta kuluttajalle tapahtuu jokin hyvä teko. Hyvä teko -käsitteen on

nostanut esille Irene Wichmann. Hän etsii ja nostaa verkkosivuillaan ja blogissaan esille eettisesti tuotettuja kauniita tuotteita. Esiin nostamisella hän haluaa tuoda Hyvä teko -tuotteet ja -tarinat mahdollisimman monen tietoisuuteen, tehdä auttamisen mahdollisimman helpoksi ja kepeäksi. Hän haluaa myös herättää kuluttajat, valmistajat, suunnittelijat ja myyntiorganisaatiot näkemään auttamisen mahdollisuuden omassa toiminnassaan. Irene Wichmann uskoo että hyvä tuo mukanaan lisää hyvää. Hänen ajatus-ensa pohjavirtana kulkee auttaminen, mutta päällä liplattavat estetiikan laineet. (Wichmann 2012.) Vuonna 2010 Hyvä teko oli Artekin [jouluteemana](#). Helsingin Esplanadin Artekin myymälän kokoelmaan valikoitui tuotteita joiden tuotantoketjuun sisältyy tavalla tai toisella hyvä teko. (Artek 2010.) Mukana oli myös seuraavassa luvussa esittelemistäni vastuullisen muotoilun toimijoiden tuotteita.

Vastuullisen muotoilun toimijoiden Hyvä teko -tuotteilla on merkittäviä yhteistyökumppaneita ja jälleenmyyjiä Suomessa sekä ulkomailla. Artekin vuoden 2010 jouluteema, sekä edelleen esillä oleva kokoelma kuvastaa osaltaan vastuullisen muotoilun arvostusta.

Seuraavassa luvussa esittelemieni vastuullisen muotoilun toimijoihin tutustuessa tunnistin ajattelu- ja toimintatavoissa yhteneväisiä piirteitä toimijoiden omaleimaisuuden rinnalla. Yhteistyöllä auttamisen tahto sekä rohkeus tarttua uusiin haasteisiin näkyvät vahvasti. Yhteisenä nimittäjänä voidaan puhua muotoilun kauneudesta, Hyvän teon toimijoista.

4 Toimeksiantaja sekä muita alan toimijoita Suomessa

Toimeksiantaja Mum'sin lisäksi tarkastelin neljää erilaista vastuullisen muotoilun toimijaa Suomessa. Työn eheyden säilymiseksi jätin esittelyn ulkopuolelle useita kiinnostavia toimijoita. Tietoa kerätessä lähestyin muutamia toimijoita haastattelukysymyksillä. Vastausten saaminen oli vaikeaa. Useimmat vetosivat ajan puutteeseen, joka tuntui olevan yksi alan toimijoita yhdistävä tekijä. Sain muutamia vastauksia. Esittelyt perustuvat näin ollen ensisijaisesti toimijoiden verkkosivujen kautta löytyvään useimpien kohdalla kattavaan informaatioon, lukemiini haastatteluihin, artikkeleihin sekä luentoihin.

4.1 Toimeksiantaja Mum's.

Making good with goods. Mum'sin slogan kiteyttää hyvällä tavalla kehittyvillä alueilla työllistämisen ajatuksen. Mum's aloitti toimintansa uraa uurtavana eettisen muotoilun toimijana Suomessa vuonna 2006. Mum's on jatkumoa kuvanveistäjä Outi Puron KOTI nimiselle taideprojektille, joka alkoi vuonna 2000. Taideteollisesta korkeakoulusta valmistunut pienten lasten äiti valmisti kotonaan lasten kanssa ollessa katoavia pulateoksia. Pullan leipominen siirtyi paikasta toiseen ja leivontaperformanssit dokumentointiin. Vuonna 2006 Outi Puro lähti projektiinsa liittyen leipomaan Etelä-Afrikkaan, Kapkaupunkiin. Kyseessä oli ”Baking for a long lost friend” -teos, jossa Outi Puro leipoi omien lastensa kanssa pullaa eteläafrikkalaiselle lapsuuden ystävälleen. Myös tämä leivontaperformanssi dokumentoitiin ja kuluneiden vuosien aikana valmistuneet leivontaperformanssivideot esiteltiin galleria Titanikissa Turussa. (Ellit 2010.)

Etelä-Afrikan matkan aikana tapahtui leivontaperformanssin lisäksi myös muuta. Outi Puro kiersi lapsuudenystävänsä kanssa käsityöpajoja, joissa tuotteet valmistettuun mahdollisimman pitkälti kierrätysmateriaaleista. Löytyi yhteistyökumppaneita samassa elämäntilanteessa olevista ammattilaissuunnittelijoista, joilla oli omat pajat työntekijöineen. (Ellit 2010.) Mum'sissa yhteisöllisyys sai muodon Etelä-Afrikassa kotona pienten lastensa kanssa elävien ihmisten parissa. Ihmisten, jotka eivät osanneet lukea mutta ovat huipputaitavia käsitöiden tekijöitä. Käsityöläisten vahva osaaminen antoi kimmokkeen toiminnan aloittamiselle. (Mum's 2012.)

Kuvio 2. Mum'sin ensimmäiset työt olivat käsilaukkuja, jotka valmistetaan Mielie-pajalla Etelä-Afrikassa.

Nimi Mum's viittaa englanninkieliseen ilmaukseen *Mums helping mums*, missä äidit auttavat äitejä. Kotiäitiyden aikana luotu ja kotiäidin roolissa hoidettava yritys työllistää naisia ja etenkin kotiäitejä ympäri maailman. Käsityöläiset käyvät yhteistyöpajalla hakemassa käsityömateriaalia ja samalla tuovat valmiit työt pajalle. Toiminnan muoto mahdollistaa kotona työskentelyn. Äidit saavat olla kotona lasten kanssa, eikä suuri osa palkasta ei kulu työmatkoihin. Työntekijöille maksetaan palkkaa jokaisesta heidän valmistamastaan työn osasta ja näin kannustetaan laadukkaaseen työhön. Kun kutojat lähtevät pajalle, he voivat viedä lapsensa paikalliseen päiväkotiin, jossa lapset opiskelevat viikoittain lukemista sekä kirjoittamista. (Mums 2012.)

Vuoden 2010 tammikuussa ruotsalainen trendianalyttikko ja Trendgruppenin toimitusjohtaja Stefan Nilsson valitsi Mum'sin Formex sisustusmessujen "the best ekoksi". Valintaa luonnehtiessaan hän kiitteli Mum'sin tuotteiden sosiaalisen ja ympäristövastuun sekä skandinaavisen ja afrikkalaisen suunnittelun yhdistymistä täysin uudella ja uniikilla tavalla. (Ellit 2010.) Mum's on myös valittu Finn Pron kaksi vuotta kestäväan ohjelmaan, jonka tarkoituksena on edistää yritysten vientiä ulkomaille (Mattila 2012).

Mum'sin tuotteissa skandinaavinen muotokieli yhdistyy perinteiseen korkealaatuisen reiluun käsityöhön. Outi Puron lisäksi tuotteet ovat suunnitelleet palkitut muotoilijat Suomesta sekä Etelä-Afrikasta. Kiinnostavana esimerkkinä Mum'sin luovasta ja iloises-

ta otteesta vastuullisessa muotoilussa ovat Boliviassa allergiaystävällisestä puuvillasta valmistettavat pehmorebotit (kuvio 4), jotka on suunnitellut Outi Puron seitsemän vuotta vanha poika Arne. Materiaaleina MUm'sin tuotteissa käytetään kierrätettyä, esim. muovikanistereja, kierrätyspuuvillaa, sekä laadukkaita uusia materiaaleja. (Mum's 2012.)

Mum's aloitti toiminnan laukuilla, jotka valmistettiin ja valmistetaan edelleen Etelä-Afrikassa. Töissä on valmistajan signeeraus ja valmistajiin voi tutustua Mum'sin kotisivujen kautta sekä osoitteessa mielie.com. Alla olevassa kuvassa (kuvio 3) näkyy naisia valmistamassa tuotteita kudontatekniikalla jolla osa Mum'sin tuotteista, mm. värikkäät käsilaukut (kuvio 2) valmistetaan.

Kuvio 3. Eteläafrikkalaisia kädentaitajia työssään.

Nykyisin Mum'silla on yhteistyökumppaneita Boliviassa, Etelä-Afrikassa, Venäjällä sekä Suomessa. Valikoimassa on sisustus- ja asustetuotteita, valaisimia sekä huonekaluja. Reilun kaupan toiminnan lisäksi Mum's tukee päiväkotia, johon käsityöläiset voivat viedä heidän lapsensa. Myydyistä Mum'sin tuotteista menee osuus päiväkodin toimintaan. Päiväkodille on lähetetty myös heidän toivomiaan varusteita kuten koulutarvikkeita, huopia, pulpetteja sekä liukumäki pihamaalle. Toimitettaviksi tavaroiksi ovat valikoitu neet saajien toiveiden ja esitettyjen tarpeiden perusteella. Tärkeimpänä toimintana on kuitenkin mahdollistaa käsityöläisten työn jatkuvuus tuotteiden arvostamisen, markkinoinnin ja myynnin avulla. Mum'sin ensisijainen kiinnostus on työllistää ihmisiä.

Kuvio 4. Mum'sin toiminta-alueita. Oikealla Boliviassa valmistettu pehmorebotti.

Kuvassa (kuvio 8) korostuvat Mum'sin tärkeät toiminta-alueet. Uudella yhteistyöpajalla Boliviassa on Reilun kaupan sertifiointimerkki. Myös bolivialaisessa yhteistyöpajassa on käytössä toimintamalli, jossa käsityöläiset voivat työskennellä kotonaan ja hoitaa samalla lapsiaan. Tuotteiden koonti tapahtuu pajalla siellä vakituisesti työskentelevän henkilön valvonnassa. Käsityöläiset kokoontuvat pajalle kerran viikossa palauttamaan kotona valmistetun tuotteen osat. Työ tarkistetaan pajalla, käsityöläisille maksetaan palkka ja he signeeraavat tuotteen. Kotiin palatessa käsityöläisellä on mukanaan ohje ja materiaali seuraavaan tilaustyöhön. Joskus pajan yhteyshenkilö käy käsityöläisten kotona toimittamassa uutta valmistusmateriaalia sekä noutamassa samalla käsityöläisten valmistamia tuotteita/ osia tuotteista. Yhteyshenkilö huolehtii pääsääntöisesti tiedon kulusta käsityöläisten sekä Mum'sin välillä. Ensimmäinen tuotesarja Mum'sille Boliviasta tuli Suomeen syksyn 2012 aikana. (Mum's 2012.)

Pitkien matkojen sekä yhteiskunnallisten tilanteiden vuoksi tuotteiden saatavuudessa voi olla vaihtelevuutta. Aikataulujen suhteen on oltava molemmin puolin sopivalla tavalla joustoa. Internet on olennainen osa toiminnan sujuvuutta. Informaatio kulkee pääsääntöisesti sähköpostin välityksellä. Paikan päällä käyminen on kuitenkin tärkeä osa tuotekehittelyä. Suunnittelu etenee aina tavatessa suurin harppauksin. On tärkeää nähdä henkilöt jotka töitä tekevät. Valmistuspaikalla vierailun lisäksi Mum's on tuonut yhteistyökumppaneita Suomeen Helsingin Design viikoille, sekä järjestänyt yhteistyökumppanien kanssa työpajoja ja luentoja. Lisäksi tuotteiden pääkutoja Zanele sekä vaijeripajan työntekijä Keizer ovat käyneet vierailulla Suomessa. Molemmat olivat tuolloin ensimmäistä kertaa Etelä-Afrikan ulkopuolella. Vierailujen myötä myös käyttäjät ovat voineet nähdä henkilöt käsitöiden takana. (Mum's 2012.)

Mum'sin tuotteet kuljetetaan laivarahdilla. Kuljetustapa on perustelluin ympäristön kannalta. Laivarahti kuitenkin lisää tuotteiden saapumisaikaa noin puoleltoista kuukaudella. Kuljetuksiin sopivien tahojen löytyminen, logistiikka kaikkineen, on yksi suuri haaste toiminnalle. Lentorahti on huomattavasti laivarahtia nopeampi tapa, mutta on paitsi ympäristön näkökulmasta pitkälti kestävä myös huomattavan paljon laivarahtia kalliimpi ratkaisu. Toimiva logistiikka on toiminnan edellytys, minkä muotoutuminen on vienyt ja vie oman aikansa toiminnan laajentuessa uusille alueille. (Mum's 2012.)

Tuotesuunnittelussa sekä -valmistuksessa oman haasteensa tuovat osapuolten katsantokantojen mahdolliset eroavaisuudet. Tämä tulee esille muidenkin alan toimijoiden kertomuksissa. Se mikä muotoilualan ammattilaiselle Suomessa on itsestään selvää, voi olla bolivialaisen tai eteläafrikkalaisen käsityöläisen mielestä kummeksuttavaa. Miksi tuotteen jonkin pienen detaljin esimerkiksi vetoketjun täytyy olla juuri määrätynlainen ja määrätyn värinen? Jokainen pienikin yksityiskohta on huomioitava jo suunnitteluvaiheessa. Tämän lisäksi on tärkeää että tiedon kulun lisäksi tuotannon laadusta vastaa asian osaava luotettava henkilö. Yhteyshenkilön lisäksi Mum'sista ollaan yhteydessä eri henkilöihin riippuen tuotannon vaiheesta. (Mum's 2012.)

Pohdittaessa valmistajien kiinnostusta ekologisiin ja eettisiin arvoihin nousevat esille kulttuurierot. Kierrätys on hyvin arkipäiväistä kehittyvässä maissa, kun se meillä pohjolessa usein nostetaan ensisijaiseksi arvoksi, joskus jopa ohitse henkilön työllistymisen ja työllistämisen. Tärkeää on ylipäättään järkeistää ja vähentää kulutusta sekä keskittää hankinnat pitkäikäisiin tuotteisiin. (Mum's 2012.)

4.2 MuzunguCrafts

MuzunguCrafts tuo Suomeen luonnonmateriaaleista käsin valmistettuja uniikkikoruja Amerikasta, Itä-Afrikasta ja Intiasta. MuzunguCrafts on yhden naisen seikkailujen ja retkien tuloksena vuonna 2004 syntynyt yritys. Tuotteet sekä suunnitellaan että valmistetaan paikallisten toimesta. Tekijöinä ovat mm. costaricalaiset yksinhuoltajaäidit, ugandalaiset maansisäiset pakolaiset sekä alkuperäiskansojen naiset. Tuotteista löytyy ikiaikaisia käsityötraditioita, yhtenä tuote-esimerkkinä Quiirrisi- alkuperäiskansaan kuuluvien siskosten itse kasvattamista oljista perinteisellä luonnonväriolkivärjäystekniikalla värjätty olkipunoskorvakorut. Kierrätyspaperista valmistetut värikkäät helmet yritykselle valmistaa Pohjois-Ugandan levottomuuksia paenneet naiset. Helmien välittäjänä toimii vuodesta 2004 toiminut kansalaisjärjestö Private Education Development Network. Osa

tuotteista ostetaan kadulta suoraan valmistajilta. Yrityksen perustaja kertoo pyrkivänsä tekemään ostoksensa naisilta, koska heidän niin taloudellinen kuin sosiaalinenkin asemansa on usein kehitysmaissa miehiä tukalampi. Tuotteet myydään Suomessa verkkokaupan kautta. (MuzunguCrafts 2012.)

Muzungu, mzungu, on swahilin kieltä ja tarkoittaa valkoihoista. Yrityksen perustajaa alettiin toimintaa aloittaessaan Kampalassa, Ugandan pääkaupungissa, kutsua nimikkeellä Mzungu Lady. Nimi MzunguCrafts muodostui tuolloin. Perustaja on itse käynyt ostamassa kaikki myytävät tuotteet Intiasta, Ugandasta, Keniasta, Costa Ricasta tai Ecuadorista, paikallisilta pieniltä kansalaisjärjestöiltä, pientuottajilta tai itsenäisiltä käsityöläisiltä. Myytävien tuotteiden mukana on tieto valmistajasta. Yrityksen perustaja omaa kansainvälisen kehitysyhteistyön maisterin loppututkinnon ja hän työskentelee naisten oikeuksien, kestäväen kehityksen ja kehitysyhteistyön parissa. MzunguCrafts on perustajalleen sivutyö varsinaisen työn rinnalla. Perustaja kuvaa itseään enemmän huonona tinkijänä ja maailmaparantajana kuin varsinaisena myyntitykkinä. Toiminnan taustana on kehitysyhteistyö, ei suurten voittojen tavoittelu. (MuzunguCrafts 2012.) Tämä piirre on yksi tutustumieni vastuullisen muotoilun toimijoita yleisesti yhdistävä tekijä.

4.3 Mifuko Oy

Mifuko Oy on suomalainen design-yritys, joka tekee yhteistyötä pienten afrikkalaisten käsityöpajojen kanssa. Suurin osa pajoista sijaitsee Nairobissa, Keniassa. Materiaalina tuotteissa käytetään mm. metalliromua, miesten paitoja, auton sisäkumia. Materiaalit tulevat paikallisilta toreilta ja tuottajilta. Materiaalin keruu työllistää katulapsia. Tuotannon avoimuus ja läpinäkyvyys ovat tärkeä osa yrityksen toimintaa. Mifukolle on myönnetty Yhteiskunnallinen Yritys -merkin käyttöoikeus. Merkin myöntää Suomalaisen Työn Liitto yritykselle, jotka kehittävät ratkaisuja yhteiskunnallisiin ja ekologisiin ongelmiin. Suomalaisen Työn Liitto on myöntänyt Mifukolle myös Design from Finland alkuperäismerkin. Merkistä näkyy kasvava suomalaisen suunnittelun arvostus sekä panostus muotoiluun. (Mifuko 2012.)

Mifuko-sana on swahilia ja tarkoittaa taskua. Mifuko Oy:n ovat perustaneet Taideteollisesta korkeakoulusta Helsingistä valmistuneet Minna Impiö ja Mari Martikainen vuonna 2009. Ensimmäisten vuosien ajan Mifuko Oy on toiminut Nairobi-Helsinki -akselilla. Aivan lähiaikoina molemmat perustajat ovat asettuneet Helsinkiin asumaan. Perustajat

vierailevat työpajoilla säännöllisesti varmistamassa työpajojen toiminnan vastuullisuuden ja eettisyyden. Vierailujen aikana markkinoille tulevista tuotteista valmistetaan tuotteiden protokappaleet. Monet työpajoista työllistävät vähempiosaisia, kuten liikuntarajoitteisia, HIV-positiivisia kehitysvammaisia käsityöläisiä. Toiminnan tarkoituksena on taata käsityöläisille säännöllinen toimeentulo. Työpajoilla myös koulutetaan jatkuvasti uusia käsityöläisiä ammattiin. Yhtenä Mifukon toiminnan tavoitteena on viedä muotoiluosaamista tuotteiden valmistajille. Työpajat ovat myös Mifukolle alihankkijoita jolloin pajat ovat vastuussa tuotteiden laadusta sekä tekijöiden koulutuksesta. Tuotteiden tekijät ovat tasavertaisia kumppaneita. Toiminta ei tapahdu ylhäältä päin. (Mifuko 2012.)

Mifukon värikkäät Kiondo-korit valmistaa eräs kamba-heimoon kuuluva naisryhmä Eetu Aombe, suomeksi Aomben tyttäret. Naiset kokoontuvat viljelytöiden lomassa mangopuun alle punomaan sisalista ja kierrätetystä muovista koreja. Valmistustaito periytyy äideiltä tyttärille. Kiondo-korit ovat kamba-heimon perinteisiä käsitöitä. (Mifuko 2012.) Maanviljelyksestä elävän heimon naiset saavat viljelykauden ulkopuolella sekä kuivina aikoina merkittävän toimeentulon lisän punontatöistä. Värikkäät korit ovat käsityöläisten omaa muotokieltä, kaksiväristen korien takana ovat Mifukon suunnittelijat. (Wichmann2012.) Ryhmä toimii *merry-go-round* -periaatteella, joka on naisten *self help* -ryhmä. Jokainen ryhmään kuuluva laittaa Kiondo-korien valmistuksesta saatavista tuloista osuuden yhteiseen kassaan, josta kuka tahansa ryhmään kuuluva voi lainata korkoa vastaan. (Mifuko 2012.)

Kuvio 5. Eetu Aombe -naisryhmä punomassa kiondo-koreja mangopuun alla.

4.4 Tikau

Tikau on helsinkiläinen toimija, jonka tuotteet valmistetaan Intiassa paikallisia käsityöperinteitä vaalien. Suurin osa tuotteista valmistetaan kutomalla käsin kangaspuilla. Kangaspuilla kutomisen juuret yltävät pitkälle Intian historiaan. Teollisuus on viime vuosina horjuttanut käsityöläisten elinkeinon harjoittamista tuottaen koneellisesti edullisempia tuotteita. Tikau työllistää toiminnallaan intialaisia kotonaan ja kotikylissään työskenteleviä usein kastittomia käsityöläisiä, jotta heidän ei tarvitse muuttaa kaupunkiin työn perässä. Samalla autetaan säilyttämään näillä alueilla sukupolvelta toiselle siirtynyttä käsityöperinnettä. Alueilla joissa Tikaun tuotteet valmistetaan, kutojat ovat perinteisesti miehiä. Perheen nainen valmistelee usein loimen ja langan sekä mahdollisesti viimeistelee sekä kirjoo tuotteen. (Tikau 2012.)

Tikau -sana pohjautuu hindin kieleen ja tarkoittaa kestävä ja pitkäkestoista. Mallistossa on kokoelma käsin tehtyjä kodin sisustustuotteita ja asusteita. Tuotesuunnittelussa on mukana suomalaiset muotoilijat. Tikau pyrkii yhdistämään käsityöperinteen, paikallisen estetiikan, ympäristöllisen kestävyuden ja yhteistyökaupan suorassa yhteistyössä paikallisten käsityöläisten ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Yrityksen perustaja Tanja Snellman suunnittelee ja kehittää tuotteita yhteistyössä paikallisten yhteistyökumppanien kanssa. Myös perinteiset käsityöläisten suunnittelemat tuotteet ovat osa Tikaun mallistoa. (Tikau 2012.)

Tuotteissa käytetään pääosin luonnon raaka-aineita kuten luomupuuvillaa (orgaaninen puuvilla), värjäämätöntä villaa, kaislaa, juuttia sekä banaanikuitua. Osa tuotteista valmistetaan kierrätetyistä materiaaleista. Myös Tikaun tuotteissa tuodaan esille tekijä työn takana. Tuotteissa on tekijöiden nimikirjaimet, jotka kertovat myös tuotteen alkuperän. (Tikau 2012.)

TikauShare ry toimii yhteistyössä Tikau yrityksen kanssa toteuttaen humanitaarisia projekteja, joiden toiminnan pitkän aikavälin tavoitteena on voimaannuttaa sekä tukea köyhien kyläyhteisöjen kestävä työllistymistä Intian maaseudulla, siellä missä apua tarvitaan eniten. Tavoitteena on myös auttaa paikallisia yhteisöjä torjumaan köyhyyttä tukemalla pienyrittäjyyttä, työllistämällä sekä tukea kyläläisten mahdollisuutta koulunkäyntiin. TikauShare ideologia pohjautuu Design Helps -ajattelumalliin, missä muotoilu ja sen innovatiivisuus nähdään globaalisti auttamiseen välineenä. (TikauShare 2012.)

Osana World Design Capital Helsinki 2012 -ohjelmaa järjestettiin kesällä 2012 Helsingissä Design Helps LIVING ROOM -näyttely, jossa esiteltiin toiminnan ajattelutapaa sekä sen eri muotoja. Näyttelyssä tuettiin samalla TikauShare ry:n kehitysohjelmaa. LIVING ROOM -näyttely oli interaktiivinen kohtaamispaikka, missä esiteltiin muotoilun haasteita kehitysyhteistyössä. Myös kävijöitä kutsuttiin mukaan ratkaisemaan haasteita. Tapahtumalla kerättiin sekä TikauShare ry:n kehitysohjelmalla kerätään varoja kehitysyhteistyöhankkeeseen, jonka tarkoituksena on rakentaa suomalaisen kansalaisjärjestö Ukumbi ry:n kanssa kylätalo kastittomien kylään Intian Odishaan. Kylätalo tulee toimimaan tulevaisuudessa kyläläisten koulutus- ja työllistymiskeskuksena, lasten kouluna sekä vanhusten palvelutalona. (TikauShare 2012.)

4.5 Balmuir

Balmuir on WheslynGroup nimisen yrityksen tuotemerkki. Kyseessä on oululainen viisi vuotta vanha yritys, joka valmistaa korkealaatuisia sisustus- ja lifestyle tuotteita perheyriyksissä Etelä-Afrikassa, Intiassa, Sisä-Mongoliassa, muualla Euroopassa ja Nepalissa. Tuotteet suunnitellaan ja osittain ommellaan Suomessa. Balmuirin yrittäjäpariskunta on Heidi ja Juha Jaara. Yrityksen perustaja Heidi Jaara on kauppatieteiden maisteri. Hänellä on aikaisempi ura Nokian kansainvälisissä tehtävissä. Balmuir on sekä suomalaisen yritysmaailman näkökulmasta että vastuullisen muotoilun toimijana poikkeuksellinen. Se myy luksustuotteita, joissa ei ole ensi näkemältä mitään suomalaista. Valikoimassa ovat mm. tummat nahkatuotteet sekä tyylikkääät mohair- ja kashmir-huivit. Balmuir on toiminnan alusta alkaen pitänyt kotikenttäänään koko maailmaa. Pohjoisessa Suomessa sijaitsevasta yrityksen toimipisteestä lähtevät korkealaatuiset tuotteet hienoimpiin tavarataloihin ympäri maailman. Yrityksen toimintaa rakennetaan liiketoiminta edellä, mikä myös on harvinaista suomalaisten alan toimijoiden kesellä. Pieni yritys on joka vuosi kaksinkertaistanut liikevaihtonsa. (Talouselämä Platinum 2012.)

Otin yrityksen opinnäytetyössäni esille sen vastuullisen näkökulman vuoksi. Balmuir tukee erityisesti naisten koulutusta ja työllistämistä. Yrittäjäpariskunta tuntee henkilökohtaisesti kaikki tuotteita valmistavat yritykset ja on sitoutunut tarjoamaan vain sellaisia tuotteita joiden valmistuksessa noudatetaan korkeita eettisiä perusteita. Tuotteita valmistavien perheyriysten intohimo tekemiseen näkyy. He ovat ylpeitä yrityksestään ja tuntevat materiaalit. Balmuir -yrityksessä korostetaan materiaalien alkuperän tuntemisen tärkeyttä. Ainoastaan tietämällä mistä materiaalit tulevat pystyy vaikuttamaan ja menemään takuuseen laadusta. (Talouselämä Platinum 2012.)

5 Vastuullisuuden toteutuminen ja mahdollisuudet

5.1 Vastuullinen muotoilutuote

Ihmisten tiedostavuuden lisääntyessä yhä useampi kuluttaja sanoo vastuullisuuden vaikuttavan ostopäätökseen. Eettisistä ja ekologisista tuotteista saatetaan olla valmiita maksamaan enemmän, toisaalta näiden odotetaan olevan liiketoiminnan itseisarvoja. (Design+ 2012.) Miten tuotteen vastuullisuuden voi määritellä?

Kuvio 6. Kestävyys voidaan jakaa kolmeen osioon; ekologinen kestävyys, taloudellinen kestävyys, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

Maailmanpankin pääjohtaja Ismail Serageldin muotoili 1990-luvun lopulta kestävän kehityksen määritelmän talouspolitiikoille helposti ymmärrettävään muotoon: ”Kestävä kehitys tarkoittaa sitä, että jätämme tuleville sukupolville yhtä paljon mahdollisuuksia kuin meillä on ollut, ellei jopa enemmän.” Kyseessä olevat mahdollisuudet voidaan tulkita pääomaksi, varallisuudeksi, vauraudeksi ja konkretisoida ja mitata neljän pääomajajin avulla (Ympäristöministeriö 2009):

- inhimillinen pääoma (esim. osaaminen, tiede, tutkimus ja kehitys, patentit)
- fyysinen pääoma (esim. tuotantokoneistot, infrastruktuuri, rakennettu ympäristö)
- sosiaalinen pääoma (esim. lainsäädäntö, hallinto, sosiaaliset verkostot, luottamus ja legitimitetti)
- luontopääoma (uusiutuvat ja uusiutumattomat luonnonvarat)

Kestävässä muotoilussa on tärkeää muistaa luontopääoman säilyttäminen tuleville sukupolville. Tätä osaltaan mahdollistaa inhimillisen ja sosiaalisen pääoman vahvistaminen - vahvistaa kansalaisten innovaatio- ja muutoksen hallintakykyä niin ettei luontopääoma vähene. (Ympäristöministeriö 2009.) Muotoilijan näkökulmasta tuotteen vastuullisuutta tavoitellaan 4E-mukaisen muotoilun avulla; esteettiset, eettiset, ekologiset ja ekonomiset arvot tulee sisällyttää tuotteiden suunnitteluun tuotteen koko elinkaari huomioiden. (Laurila 2004.)

Haasteina vastuullisen muotoilun toiminnalle ovat pitkien välimatkojen tuomat logistiset ongelmat. Myös mahdollinen yhteiskunnallisten olosuhteiden vaihtelu valmistusmaassa voi vaikuttaa tuotteiden saatavuuteen. Nämä tuovat omat rajoituksensa tuotteiden valmistusmäärille ja malliston saatavuuden ennakoimiselle.

5.2 Vastuullisuus liiketoiminnassa

Opinnäytetyössä esille ottamieni vastuullisen muotoilun yritysten toiminnan muodostuminen on nimenomaan lähtenyt liikkeelle kehitysyhteistyön lähtökohdista, yhteistyöhalukkuudesta taitavien käsityöläisten kanssa kehittyvissä maissa. Tällä tavoin toimimalla voidaan suoraan vaikuttaa vastuullisuuden toteutumiseen liiketoiminnassa ja osallistua muotoilun keinoin kehitysyhteistyöhön.

Toisin kuin aiemmin on vallitsevasti ajateltu ihmiset tekevät päätöksiä rationaalisen ajattelun lisäksi tunteiden pohjalta. Ihmisten herkimpiin aisteihin sekä tunteisiin vaikuttamalla voidaan tulevaisuudessa olla synnyttämässä menestystuotteita. Luovuudella on yhä merkittävämpi rooli ihmisen herkimpiin aisteihin vaikuttavien tuotteiden muotoilussa. (Design+ 2012.) Hyväntekeväisyysbisneksen arvostus on kasvanut viime vuosina. Ihmiset valitsevat bändejä jotka aidosti pyrkivät tuottamaan hyvää bisneksen kautta. Vastuullisesti ajattelevat kuluttajat ovat valmiita maksamaan enemmän eettisistä tuotteista. (Haapala & Aavameri 2008, 91-100.)

Ajassa on muodikasta olla antelias ihminen. Antelias ihminen viittaa tässä yhteydessä antamisen lisäksi uudenlaiseen katsantokantaan ja asenneilmastoon. *Tor Norretrandersin* vuonna 2002 lanseeraama termi *Homo generosus* kuvastaa maailmaa jossa pelkällä omistamisella ei saavuta arvovaltaa, on osattava myös antaa omastaan. Tällaisessa on kyseessä yleensä niin sanotun kalliin signaalin antaminen; resursseja ja voimaa omaava ihminen tai yritys haluaa katsoa omaa etuaan pidemmälle. Muutama vuosi sitten nousi vahvasti tavallisten kuluttajien tietoisuuteen termi toisenlainen lahja; joululahjoiksi annetaan vuohia ja lampaita kehittyviin maihin, tai voidaan kustantaa köyhissä oloissa asuvan kummilapsen elämää ja koulutusta. Myös yrityksille kalliin signaalin antaminen on trendikästä. Usein kallis signaali on sanan mukaisesti kallis, mutta antaminen hyödyttää yritystä epäsuorasti maineen lisääntymisen kautta. Ajatus siitä että sillä jolla on, on myös vara antaa kuvastaa nykyistä anteliaisuuden aikaa. (Haapala & Aavameri 2008, 91-100.)

Käsitteen lanseeraajan Tor Norretrandersin mukaan *Homo generosus* -näkökulma toimii nurinkurisella logiikalla (Haapala & Aavameri 2008, 92):

- *Pyri oman edun tavoitteluun olemalla antelias.*
- *Ole itsekäs jakamalla kaikki.*
- *Osoita yksilöllisyytesi luomalla yhteisöllisyyttä.*

Puhtaimman omatuntotalouden toimijat antavat kalliita signaaleja ympäristölleen, jolloin niistä tulee yleisön silmissä äärimäisen vetovoimaisia. Yritysten motiivina eivät ole kuitenkaan pelkkä sydämellisyys ja auttamisen halu, vaan myös rationaaliset tekijät. Ihmiset eivät tule tulevaisuudessakaan jalostumaan itsekkyyden ja oman voiton tavoittelun yläpuolelle. Kuitenkin maailma on ajautunut siihen tilaan, että kuluttajien ja yritysten on oman hyödyn lisäksi katsottava myös yhteistä hyvää. *Homo generosus* -näkökulma tarkoittaa yritystoiminnassa vastuullisuuden kantamista uudella tavalla. *Homo generosus* -yritykset ovat tulevaisuuden edelläkävijöitä omatuntotaloudessa. Heillä jo ole massaolon lähtökohdissa on otettu huomioon paremman tuotteen tai palvelun ja maailman rakentamisen. (Haapala & Aavameri 2008, 91-100.)

5.3 Vastuullisuuden merkitys käyttäjille

Miten tulevaisuuden kuluttajat suhtautuvat yritysten vastuullisuuteen? Vuonna 2011 tehdyssä kansallisessa nuorisotutkimuksessa (Kansallinen nuorisotutkimus 2011) käy esille maailman ja yritysten painoarvon muuttuminen. Vastuullisuus tulee olla osa kaikkea yritystoimintaa. Kulloinkin tiettyjen yritysten varauksettoman fanittamisen tilalle vaikuttaa useimpien nuorten kohdalla tulleen varovaista kyseenalaistamista. Brändisuhteisiin ei enää kiinnitytä kuin ennen. Jopa kriittisyys on osa nuorten suhtautumista mahdollisesti aiemman vahvan suosikkibrändi -ajattelun sijaan. Yrityksen ja ihmisen välisen brändisuhteen murrokseen ovat saattaneet vaikuttaa verkon kautta mahdollistunut tiedon lähes rajaton leviäminen. Verkkosukupolven omaksuma avoimuuden ja läpinäkyvyyden edellyttämien yrityksiltä. Brändisuhde on nykyään ansaittava uudelleen joka päivä. Läheisissä yrityssuhteissa toteutetaan kumppanuutta kuluttajan yläpuolelle asettumisen sijaan. (Kansallinen nuorisotutkimus 2011.)

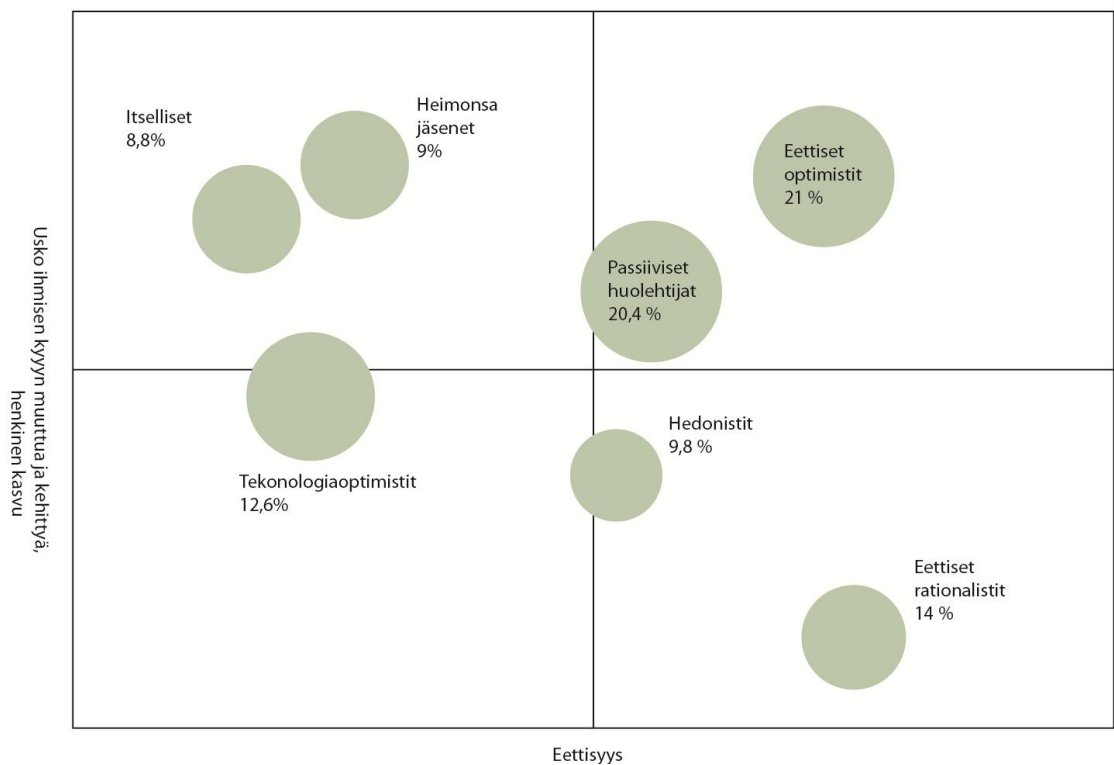
Omatuntotalous -kirjassa (Haapala & Aavameri 2008, 23, 93) kuluttajien herääminen vastuullisuuteen nähdään mahdollisuutena, niin yrityksille kuin koko maailmalle. Ajassa on nähtävissä eettisen sijoittamisen nousu. Globalisaatio on yksi tärkeistä muutosvoimista, sen merkitystä ei voi väheksyä. (Haapala & Aavameri 2008, 23, 93.)

Yhdysvalloissa on tehty tutkimus jonka mukaan maassa on jopa 50 miljoonaa ihmistä, joita kutsutaan nimellä CulturalCreatives. He arvostavat luontoa, aitoutta, henkisyyttä, rauhaa, ihmissuhteita, tasa-arvoa, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja vastuuta. Tyypillisesti CulturalCreatives -ihmiset ovat keski- tai ylempää keskiluokkaa, joilla on runsaasti ostovoimaa. Iältään joukko on hyvin heterogeeninen. CulturalCreatives -ihmisten poliittinen näkökulma on aivan uudenlainen. Ryhmään kuuluvat luovat kysyntää mm. ekologisesti kestäville tuotteille ja palveluille ja kehittävät uudenlaista bisnesajattelua. He hakevat aitoutta puhutaan sitten kodista, työstä tai politiikasta. CulturalCreatives -ihmisten elämäntyyliä ilmentävät usealla tavalla, joista otin esille opinnäyte-työaiheeseen sopivan:

He arvostavat tarinoita ja haluavat saada kokonaisnäkemystä. He tahtovat systemaattisen yhteenvedon tuotteesta: mistä tuote on tullut, kuka sen on valmistanut ja mitä tuotteelle tapahtuu käytön jälkeen. (Haapala & Aavameri 2008, 93-96.)

Miten Suomessa?

Syksyllä 2007 tehtiin Mainostoimisto PHP toimesta tutkimus suomalaisten asennoitumisesta eettiseen kuluttamiseen. Tausta-ajatuksena tutkimukselle oli selvittää löytyykö Suomesta CulturalCreatives -kuluttajia ja millaiset mahdollisuudet *homo generosus* -näkökulmalla on rantautua Suomeen. Tutkimuksen tulos yllätti: suurin ryhmä tutkimukseen osallistuneista osui maailmankuvaltaan lähelle CulturalCreatives -ryhmää. Suomessa tätä ryhmää kutsutaan *eettisiksi optimisteiksi*, joita on Suomessa peräti 21 %. Tutkimuksen valossa *homo generosus* -näkökulma näyttää jo rantautuneen Suomeen. Tutkimuksessa nimettyjen ryhmien sijoittumista on havainnollistettu seuraavassa kuvassa (kuvio 7).

Kuvio 7. Suomalaisten asennoituminen eettiseen kuluttamiseen (Haapala & Aavameri 2008, 98).

Eettisten optimistien ryhmän lisäksi havainnointikuviossa näkyvät seitsemän ryhmää johon tutkimukseen vastanneet olivat jakautuneet selkeästi (Haapala & Aavameri 2008, 98):

- 21 % Suomen "Cultural Creative" **eettinen optimisti**.
- 20,4 % "**passiivinen huolehtija**". Joka arvostaa eettisyyttä, tasa-arvoa ja sosiaalisuutta. On taipuvainen ajattelemaan ettei yksilöllä ole kokonaisuudessa merkitystä. Eikä ole kovin kokeilunhaluinen.
- 14,0 % "**eettinen rationalisti**": kannattaa vastuullisuutta, joka uskoo yksilöiden tekojen merkitykseen. Ihmisten henkinen kehitys ei ole arvoissa pinnalla.
- 12,6 % "**teknologiaoptimisti**": uskoo ongelmien ratkeavan kilpailukyvyllä sekä taloudellisilla ja tuotannollisella kehityksellä.
- 9,8 % "**hedonisti**", "antaa mennä".
- 9,0 % "**heimonsa jäsen**": panostaa sosiaaliseen tasa-arvoon, lapsiin jne. Näkökulmana on lähipiiri.
- 8,8 % "**itsellinen**", "omillaan toimeen tuleva".

Eettisten optimistien ryhmä on vaikutusvaltainen joukko ihmisiä, joiden valinnoilla on merkitystä myös vastuullisen muotoilun toiminnan edellytyksille ja kehittymiselle tulevaisuudessa. Eettiset optimistit haluavat olla osa positiivista muutosvoimaa, vaikuttaa mielipiteillään, tekemisillään sekä valinnoillaan tulevaisuuteen. Kaikkineen he suhtautuvat vastuullisempaan tuotantoon ja eettiseen kuluttamiseen positiivisesti. He ovat hinta- ja laatutietoisia ja tulevat yleensä hyvin toimeen. Heille vastuullisemmin ja eettisemmin tuotetun hankkiminen on jo tuttua. (Haapala & Aavameri 2008, 98.) Heistä löytyy ostovoimaa jo pelkästään volyymillä tarkasteltuna: lähes 900 000 yli 40 -vuotiasta hyvätuloista sekä koulutettua aikuista. Ryhmän odotuksen yrityksiä kohtaan ovat suuret. He vaativat myös itse itseltään paljon ja uskovat omalla toiminnalla vaikuttamiseen. Eettinen optimisti hakee esille ottamiensa vastuullisen muotoilun toimijoiden kaltaisia yrityksiä, joissa eettisyys ja vastuullisuus ovat koko toiminnan ytimessä. Ei vain pinnalle liimattuna. (Haapala & Aavameri 2008, 100,101.)

5.4 Muotoilijan vastuu

Eettisten optimistien ryhmän odotukset yrityksiä kohtaan ovat suuret. Muotoilijoiden valinnoilla on merkittävä vaikutus vastuullisuuden toteutumiseen käytännössä. Muotoilija on halutessaan osaltaan viemässä yritysten toimintaa vastuullisen arvopohjan mu-

kaiseksi. Toiminnalla ja valinnoilla voi tuoda esille vastuullisuutta ja kestävästä kehitystä uuden liiketoiminnan mahdollisuudeksi. (Design+ 2012.)

Muotoilijalta edellytetään tänä päivänä enenevässä määrin laajan kokonaisuuden hahmottamista, strategista ymmärtämistä sekä konseptuaalista osaamista. Eettisellä ja ekologisella suunnittelulla otetaan kantaa vastuullisuuteen edistämällä muotoilun avulla globaalin sekä paikallisen monimuotoisuuden ja tasa-arvon kehittymistä. (Design+ 2012.)

Muotoilijalla on vastuu ja mahdollisuus valinnoillaan olla vaikuttamassa ihmisen hyvinvointiin estetiikan sekä tunnelmaa luovin keinoin. Muotoilija voi osaltaan vaikuttaa ihmisten tulevaisuuden hyvinvointiin myös ympäristöä suojaavilla materiaali- ja valmistusvalinnoilla. Suunnittelun on hyvä myös ulkonäöllisesti sekä laadullisesti kestää aikaa ja elinkaaren pituuden avulla lunastaa paikkansa tuotetuissa. Vastuullinen muotoilutuote -osassa esille ottamani 4 E:n mukaiset arvot ovat hyvä sekä turvallinen ohjenuora muotoilijalle vastuullisuuden huomioimiseksi suunnittelun eri vaiheissa.

Eettisyys ja ekologisuus yhdistyvät vastuullisessa muotoilussa esteettisyyteen ja toimivuuteen. Näiden neljän E:n mukaan toimimalla muotoilija voi olla merkittävässä roolissa vastuullisen muotoilun mukaista liiketoimintaa kehitettäessä. (Design+ 2012.)

Opinnäytetyön aihetta käsitellessä näin tuotteen fyysisen aistittavuuden, mutta myös tuotteen auttavan puolen synnyttävän aistimuksen, merkityksellisenä käyttäjälle. Myös tässä muotoilijan rooli vastuullisuuden edistäjänä tekemiensä valintojen kautta korostuu.

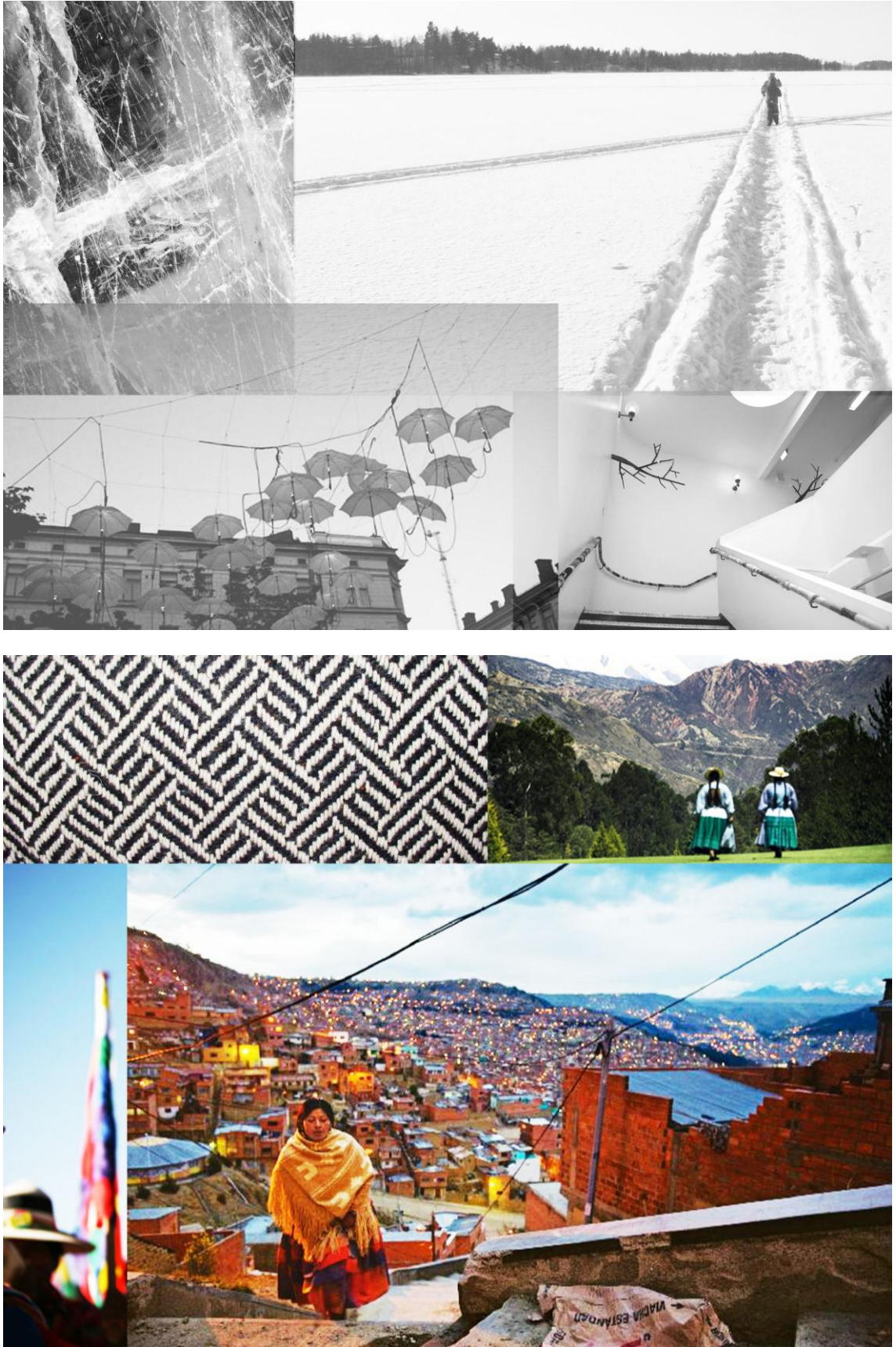
Seuraavassa luvussa kuvaan suunnitteluprosessia. Luvun aluksi luon katsauksen Boliviasta, jossa Mum'sille suunnittelemani tuotteet tullaan valmistamaan. Bolivia poikkeaa olosuhteiltaan monin tavoin Suomesta. Ajoittaisista taantumista huolimatta olemme Suomessa saaneet 1900-luvun sotien jälkeen kokea jatkuvaa elintason nousua. Vastavuoroisesti Bolivia on yksi latinalaisen Amerikan köyhimpiä maita viime vuosien elintason noususta huolimatta. Tällainen elämisen olojen ero tuo haasteen muotoilijan vastuun määrittämiseen etenkin eettisyyden pohdinnan kohdalla. Esiin nousevat kysymykset millä tavoin muotoilun eettisyyttä on ylipäättäen hyvä arvioida? Millä tavoin tulee arvioida? Onko eettisyyttä pohdittaessa otettava huomioon paikallinen vai globaali vastuu? Eettisyys on monimutkaista ja -muotoista. Voidaan kysyä kaukaa tuotteiden kuljet-

tamisen mielekkyyttä ympäristönäkökulmasta. Toisaalta voidaan kysyä myös kehittyvien maiden ihmisten oikeudesta hyötyä globalisaatiosta. En lähde työssäni tarjoamaan yhtä oikeaa vastausta, vaan näen että kysymys on hyvä pitää mielessä erilaisten töiden ja tehtävien vastaan tullessa. Kunkin muotoilijan ja yrityksen on löydettävä oma arvoihinsa sopiva vastuunäkökulma. Vastuun on tärkeä integroitua koko yrityksen toimintatapaan ja tarjontaan (Haapala & Aavameri 2008, 148).

Muotoilijalla yhdessä alan toimijan kanssa on vastuu myös tuotteen myynnillisessä kiinnostavuudessa, mitä ilman toiminnan vastuullisuus jää vaillinaiseksi. Ihmisten mielenkiinnon saavuttaminen onnistuu oikeanlaisella konseptoinnilla sekä viestinnällä. (Haapala & Aavameri 2008, 148.) Koko suunnitteluprosessin aikana on tärkeää käydä omaa pohdintaa ja tehdä valintoja jotka johtavat vastuullisiin, ihmisiä kiinnostaviin tuotteisiin.

Eettisille optimisteille ilmastonmuutos on tapahtuva ja käynnissä oleva asia. He tiedostavat ristiriidan tärkeänä pitämiensä matkustelun ja ilmastonmuutoksen hidastamisen välillä ja pyrkivät hakemaan ratkaisua näiden kahden pyrkimyksen välille. (Haapala & Aavameri 2008, 98.) Samankaltaista tasapainoa voidaan hakea lähellä ja kaukana valmistamiselle. Vastuullisessa muotoilussa on hyvä verrata toiminnan kokonaisvaikutusta, ei vain suoraviivaista ajatusta kuljettamisesta muodostuvista päästöistä.

Palaan vielä tuotteen aistittavuuteen. Kaukana kehittyvässä maassa tuotettua ei tarvitse nähdä vastaparina lähellä tuotetulle, vaan rinnakkaisena. Se on pisara auringon lämpöä skandinaavisen tuotteen seurassa.

Kuvio 8. Inspiraation lähteitä.

6 Suunnitteluprosessi

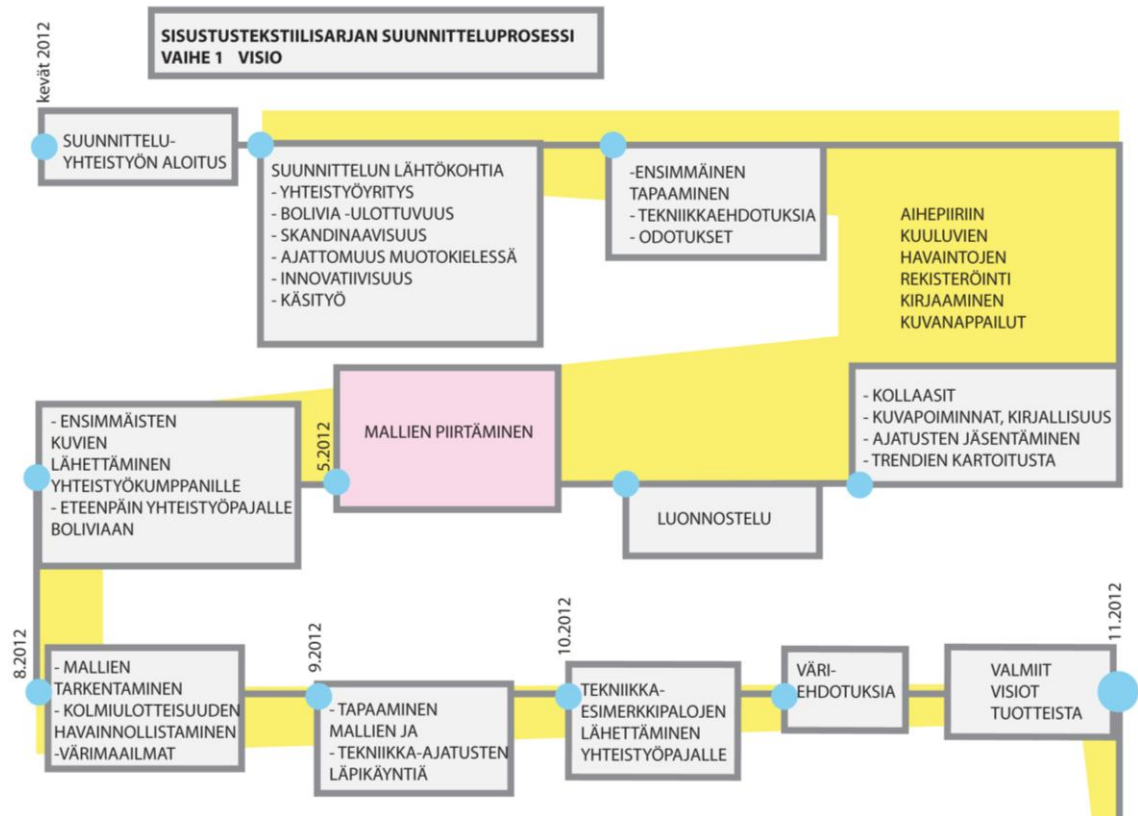
6.1 Lähtökohdat ja tavoitteet

Aiemmissa luvuissa esiin ottamani vastuullisen muotoilun näkökulma kulkee koko suunnitteluprosessin ohjenuorana ja siihen kiteytyy yhteistyökumppanuuden alku. Vuoden 2010 syksyllä osallistuin Muotoiluseminaariin ”Muodosta elinvoimaa”, joka järjestettiin Oulun kaupunginteatterissa. Muistan elävästi hetken, kun ennestään minulle tuntemattoman Mum’sin emo Outi Puro alkoi kertoa tarinaa. Lähes kaikki mitä hän kertoi toiminnastaan vastuullisen muotoilun parissa, oli minulle uutta. Muistan kyyneleeni ja hymyn. Sain esityksestä jotain ennen kokematon. Sain käsityksen hyväntekeväisyyden muodosta, mikä ei olekaan yksipuolista auttamista vaan yhdessä tekemistä. Esityksen pitäjän sekä esittelemänsä toiminnan lämminhenkisyys kosketti syvästi.

Mum’sin tarina jäi elämään mieleeni. Keväällä 2012 tuosta kohtaamisesta vastuullisessa muotoilusta oli kulunut kaksi vuotta aikaa. Ajan kuluessa suunnittelijuuteni oli vahvistunut. Kävimme Outi Puron kanssa keskustelun, jonka aikana syntyi idea yhteistyöstä. Suunnittelutavoitteekseni asetui sarja Boliviassa käsityönä valmistettavia sisustus-tekstiilituotteita.

Suunnittelun lähtökohta ja tavoitteet muodostuivat keskustellessa. Sisustustekstiilisarjan suunnittelun lähtökohtana oli skandinaavinen muotokielen sekä värien kirjon yhdistäminen bolivialaiseen taitavaan käsityöosaamiseen ja värien rohkeaan käyttöön. Tavoitteena oli ajassa kiinni oleva samalla aikaa kestävä Mum’sin tuoteperheeseen sopiva sarja torkkupeitteitä, sisustustyynyjä ja mattoja, joista valikoitu osa valmistetaan markkinoille tuleviksi tuotteiksi. Tuotteiden valmistus tulee tapahtumaan opinnäytetyön jälkeen, joten suunnitteluprosessi jakautui luontevasti kahteen vaiheeseen. Opinnäytetyön aikana oli tavoite toteuttaa suunnitteluprosessin vaihe yksi (kuvio 9), johon kuuluu visio sarjan tuotteista, visioiden englanninkielisten versioiden sekä tekstiilimallipalojen toimittaminen yhteistyökumppanille ja yhteistyöpajalle. Vaiheeseen yksi kuului myös värimaailmojen suunnittelu. Lopulliset värit tarkentuvat materiaalivalintojen myötä. Suunnitteluprosessin vaiheen kaksi (kuvio 10) jätin opinnäytetyön ulkopuolelle.

Kuvio 9. Vaihe 1, suunnitteluprosessin kulku opinnäytetyön aikana.

Kuvio 10. Vaihe 2. visio opinnäytetyön jälkeen tapahtuvasta suunnittelu-/valmistusprosessin kulusta.

Suunnitteluprosessin edetessä vaiheeseen kaksi (kuvio 10) valmistuvat suunnitteluun pohjautuvat mallipalat tuotteista. Mallipalojen tarkastelun, arvioinnin sekä yksityiskohtien hiomisen jälkeen tehdään päätös valmistettavista tuotteista. Tuotteiden valinnan jälkeen tehdään tuotekohtaiset värimaailmoin ja käytettäviin materiaaleihin perustuvat värisuunnitelmat. Valmiista tuotteista osa tulee myyntiin opinnäytetyön aikaisen arvion mukaan vuonna 2013, tai mahdollisesti vuoden 2014 keväällä. Tuotteet tulevat myyntiin Mum'sin verkkokaupassa sekä jälleenmyyjien kautta.

Ennen varsinaista suunnittelutyöhön ryhtymistä koin tärkeänä tutustua hieman tuotteiden valmistumaahan, historiaan ja opinnäytetyöni kannalta tärkeimpänä bolivialaiseen käsityöosaamiseen.

6.2 Valmistusmaa Bolivia ja sen käsityökulttuuri

Bolivia on sisämaavaltio Etelä-Amerikassa. Väkiluku on 10,1 miljoonaa. Bolivian pääkaupunki on La Paz. Bolivia on yksi Etelä-Amerikan köyhimmistä maista, mutta sillä on erittäin rikkaat luonnonvarat. Noin 30 prosenttia väestöstä elää köyhyysrajan alapuolella. Maan länsiosassa kulkee Andien vuoristo, keskiosa on ylänköä ja idässä on Amazonian sademetsä. Titicaca, maailman korkeimmalla sijaitseva järvi, sijaitsee Bolivian ja Chilen rajalla. (Ulkoasiainministeriö 2006.)

Bolivian historiassa on paljon sekä ulkoisia että sisäisiä ristiriitoja. Bolivia on menettänyt itsenäisyytensä aikana alueita kaikille rajanaapureille. Osa sisäisistä ristiriidoista johtuu siitä, että maa on jakautunut kahteen osaan: alkuperäiskansoihin ja muuhun väestöön. Vuodesta 1982 Boliviaa ovat hallinneet demokraattiset hallitukset. Tällä hetkellä Boliviassa toimii ensimmäinen alkuperäisväestöä edustava presidentti, Evo Morales. Morales on pyrkinyt perustuslakiin vaikuttamalla parantamaan alkuperäiskansojen oikeuksia. Koulu- ja opetusjärjestelmä on viime vuosina kehittynyt Boliviassa huomattavasti. Kehitystä on tapahtunut erityisesti presidentti Evo Moralesin aikana. Tärkeimpänä muutoksena on ollut laajasti toteutettu lukutaitokampanja. Vuonna 2007 aikuisikäisten lukutaitoprosentti oli 9,3. (Ulkoasiainministeriö 2006.)

Suomen ja Bolivian kauppasuhteet ovat vähäiset. Tuonti Suomeen koostuu enimmäkseen elintarvikkeista ja elävistä eläimistä. Vienti Suomesta Boliviaan koostuu pääosin koneista, laitteista ja kuljetusvälineistä. Suomen ja Bolivian suhteet ovat etäiset, mutta hyvät. Maiden välit lähentyivät presidentti Evo Moralesin vuonna 2012 tekemän Suo-

men vierailun jälkeen. Presidentti Evo Morasilla on erittäin positiivinen kuva Suomesta. Suomi rahoittaa alueellisia kehitysyhteistyöhankkeita joissa Bolivia on mukana. 2011 Suomi tuki 12 kansalaisjärjestöhanketta yhteensä noin 1,2 miljoonalla eurolla. (Ulkoasiainministeriö 2006.)

Bolivialla on hyvin rikas kulttuuri. Väestö koostuu lähes 40 etnisestä ryhmästä. Näistä 35 on alkuperäiskansoja. Bolivian virallisia kieliä ovat espanjan lisäksi kaikki maan alkuperäiskielet. (Taksvärkki 2012.) Maan kulttuurinen kehitys voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen: aikaan ennen kolonisaatiota, siirtomaa-aikaan sekä tasavallan aikaan. Josta kukin ajanjakso on jättänyt jälkensä maan kulttuuriin. Suomen ja Bolivian välillä myös kulttuurisuhteet ovat vähäiset. (Ulkoasiainministeriö 2006.) Suomen Tinku ry. on suomalainen kansalaisjärjestö, jonka tavoitteena Andien alueen, johon myös Bolivia kuuluu, kulttuurien, kansansivistyksen ja yhteiskuntien tuntemusta Suomessa. (Suomen Tinku ry 2012.)

Boliviallaisille käsitöille on tunnusomaista vahvat ja iloiset värit. Kaupungin katukuvassa länsimaalainen pistää merkille aymarat ja quechuat, Etelä- Amerikan alkuperäisasukkaat, jotka ovat pukeutuneet värikkäisiin mekkoihin, huiveihin ja sonnustautuneet knallihattuihin. Asut nostavat helposti hymyn tottumattoman katsojan huulille. Pukeutumiseen kuuluvat päälle asetetut hatut ovat hauska yksityiskohta. Selitys knallihattujen käytölle löytyy 1900-luvun alusta, jolloin Perussa ja Boliviassa rautateitä rakentaville työmiehille toimitettiin hattuja. Hatut olivat rakentajille liian pieniä ja ne lahjoitettiin paikalliselle väestölle. (Kokko 2012.)

Kuvio 11. Alpakan hoito, alpakavillan työstö ja kutominen.

Käsityöosaamisen juuret ulottuvat Bolivialla on kauas historiaan. Lampaiden, laaman ja alpakan kasvatuksesta saadaan villaa, josta langaksi muutettua kudotaan taidokkaita käsitöitä. (Taksvärkki 2012.) Villojen värjäämiseen käytetään perinteisesti ekologisia kasvivärejä (Elegantalpaca, 2011). Käsityöt valmistetaan usein kutomalla ja viimeistellään kirjomalla.

Kuvio 12. Latinalaisen Amerikan käsityötradition esittelyä [videolla](#) (Elegantalpaca 2011).

Tietoisuus kaukaisesta käden kosketuksesta on kuin kohtaaminen tuotteen kautta, pitkien välimatkojen ja suurten tuloerojen ylitse. Vastuullisen muotoilun toimijoihin tutustuessa nousi esille alan toimijoiden halu kohdata käsityöläinen tuotteiden takana. Henkilökohtainen ote toiminnassa antaa erityisen tunteen ja arvon sekä käyttäjille, suunnittelijoille, vastuullisen muotoilun toimijoille että käsityöläisille.

Meille Suomessa ja länsimaissa käsityöhön liitetään yleensä useita myönteisiä merkityksiä. Käsitöiden teko antaa tyydytystä sekä tekijälle itselleen että käsityön käyttäjälle. (Anttila 1992, 10.) Meille käsityön tunnolla on merkitystä valmistuspaikan etäisyydestä riippumatta. Mutta miten käsityön tekemisen kokee henkilö, joka tekee käsitöitä eläkseen? Alan toimijoiden kuvausten, verkkomateriaalin sekä haastattelun kautta muodostui kuva ammattilypeydestä jonka käsityöläiset omaavat tekemästään työstä ja yhteistyöstä länsimaisten toimijoiden kanssa. Tutustuessani bolivialaiseen käsityöperinteeseen ja -osaamiseen, lähinnä kuvamateriaalin kautta, koin tekstiilituotteiden värikkydessään herättävän ilon tunteen. Värien käytöstä ja käsityön laadukkaasta jäljestä syntyy tuotteen sekä sen tekijän arvostamisen vaikutelma.

Kuvio 13. Bolivialaisen pukeutumisen väriiloistoa.

Värikylläisten kuvien ja kulttuurin seurasta oli kiinnostavaa edetä tekstiilisarjan suunnittelun pariin. Seuraavaksi kuvaan suunnitteluprosessin kulun alkuideoinnista visuaaliseen lopputuotokseen. Ideoissa tiedostin kuvio- ja värimaailman rikkauden jonka työn tekijät omaavat sukupolvien takaa. Suunnittelijan lisäksi kädentaitajan kulttuurista sekä persoona antavat oman leimansa työlle.

6.3 Alkuideasta toteutukseen

Kuvallinen sekä tarinallinen tutustumismatka minulle aiemmin vieraaseen maahan Bolivialiaan oli jo itsessään inspiroiva kokemus. Järjestin suunnittelun alkuvaiheessa aikaa monipuoliselle havainnoinnille myös luonnon keskellä sekä rakennetussa miljöissä. Vierailin ajankohtaisissa blogeissa (katso esimerkiksi [cutcutpaste](#)). Tutustuin hieman tuleviin trendiennusteisiin. Pohdin designklassikkojen sekä tähdenlentotuotteiden suhdetta. Intuutiolla oli tämän sarjan suunnittelussa vahva rooli.

Rakensin kokonaisuuden hahmottamisen tueksi kuvallisen alkuideakollaasin (kuvio 14), jossa nostin esiin havainnoissani toistuvia innoittavia asioita. Yhtenä tärkeänä opinnäytetyöni voimakkuus graffiti cholitasta – bolivialaisesta naispainijasta.

Aamun kylmältä lattialta paljain varpain poikki lämpöisen maton, pinnan muotoja tunnustellen; luonnoskirjaan alkoi piirtyä kuvaa (kuvio 16) kolmiulotteisesta tekstiilin pinnasta. Suunnitelmissa kolmiulotteisuus toteutuu langan vahvuuden vaihtelun, erilaisten materiaalien yhdistämisen, pintaa muodostavien detaljien avulla. Kolmiulotteisista pin-

noista rakentuu värialueita. Värimaailmoiksi muodostin kolme eri väripalettia (ks. 6.4 Värimaailmat).

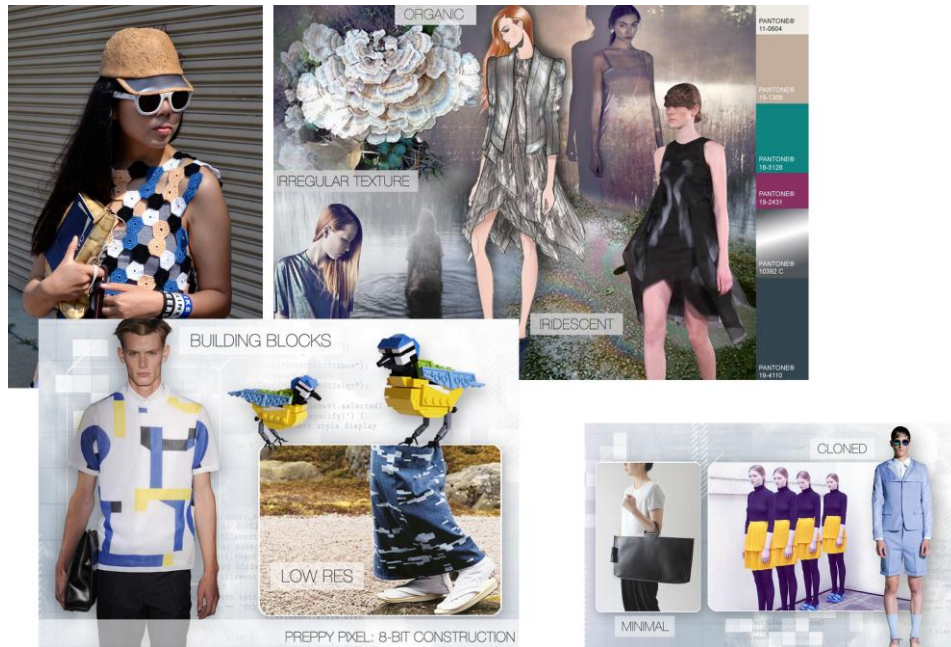

Kuvio 14. Alkuideakollaasi.

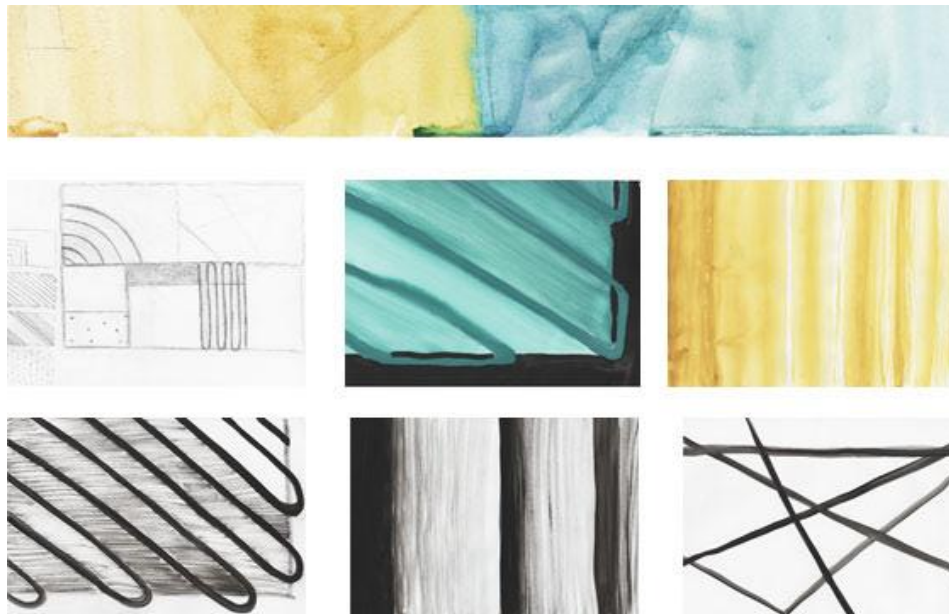
Suunniteltujen tuotteiden kuvioissa toistuvat viivojen leikki, värialuekuviot sekä harmoninen rikkonaisuus. Viivojen muodostamat kuviot kumpusivat jään ja lumen pintakuvioiden (kuvio 13) lisäksi bolivialaisesta kudonnan kuviomaailmasta sekä skandinaavista ryijyistä. Ryijyjen innoittamana näen lopputuotoksena syntyvät matot myös mahdollisena seinävaatteena, pehmentämässä tunnelmallaan ja struktuurillaan tilojen kimpoilevaa äänimaailmaa. Valmistuvat tuotteet tulevat toimimaan rinnakkain ja yksin.

Kuvioiden muodostuttua suunnitelluille tuntui – sanoja rakastavana ihmisenä – hyvältä antaa tuotteille nimi. Nimissä on vivahteita yhteistyötä sivuavista kielistä espanjasta, englannista sekä suomesta. *Vera*. *Serpentiini* kiemurapolku. *Zona* hiljaiset värialueet. *Senda* polku uusille aluille. *Linja*. *Puro* poikki maton pinnan. *Palmo* askel askeleelta. *Uni* lämmin syli. *Huili*. *Pala*. *Castillo*. Nimiin muodostui kirjainten ja merkitysten kauneutta.

Trendeissä (kuvio 15) katseeni kiinnittyi erityisesti ennustetun pukeutumismuodin kuvioihin, vaatteiden ja asusteiden muotokieleen sekä värialueiden käyttöön. Minua viehätti murrettujen sävyjen kirkastaminen puhtaalla värillä.

Kuvio 15. Trendiennusteita 2013 - 2014.

Kuvio 16. Luonnoksia.

6.4 Värimaailmat

Kuvio 17. Sisustustekstiilisarjan värivisiot jakautuvat kolmeen väriperheeseen. Vasemmalta: Charcoal, Mistveil, Ballpool.

Charcoal hiilen, poltetun pronssin, lumen ja tuhkan sävyt. Klassisuus.

Mistveil sumuhunnun verhoamat murrettu sävyt raikastettuna valkoisella. Kodin lämmön tuntu.

Ballpool kuplii iloa. Väreikkissä pilkahduksena pinkki, keltainen, sinen sävyt, vihreä, joita musta terästä sopivasti. Leikkisyys.

6.5 Toteutuksen puitteet

Tuotteiden valmistus käsityönä antoi suunnittelulle ainutlaatuiset mahdollisuudet. Toisaalta suunnitteluprosessin jatkuessa vaiheeseen kaksi on huomioitava kokonaan käsityönä valmistettavien tuotteiden kustannuksia, jotka nousevat helposti valmistukseen kuluvan ajan vuoksi. Suunnitteluprosessin vaiheen kaksi (kuvio 10) aikana tulevat suunnittelussa eteen kuljetuskustannuksiin vaikuttava tuotteen koon ja painon arviointi.

Yhteistyöpajalla on osaamista ja resursseja kudonnan, neulonnan sekä kirjonnin osalta. Materiaaleina tuotteissa käytetään paikallista kasvivärjättyä alpakkaa, allergiaystävällistä puuvillaa, huopa- ja kierrätysmateriaaleja. Suunnittelussa otin huomioon käytössä olevien tekniikoiden sekä materiaalien käyttömahdollisuuksia. Toimitin tuotesarjavisioiden lisäksi kutomani tekstiilimallipalat (kuvio 18) yhteistyöpajalle. Niiden avulla voitiin ilmentää suunniteltujen tuotteiden yksityiskohtia (kuvio 19).

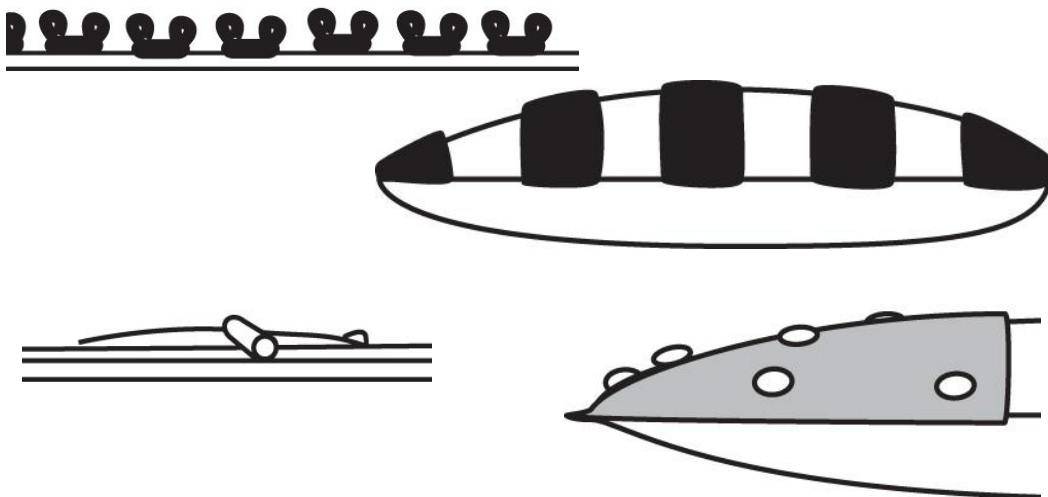
Kuvio 18. Tekstiilimallipaloja.

6.6 Visio tuotesarjasta

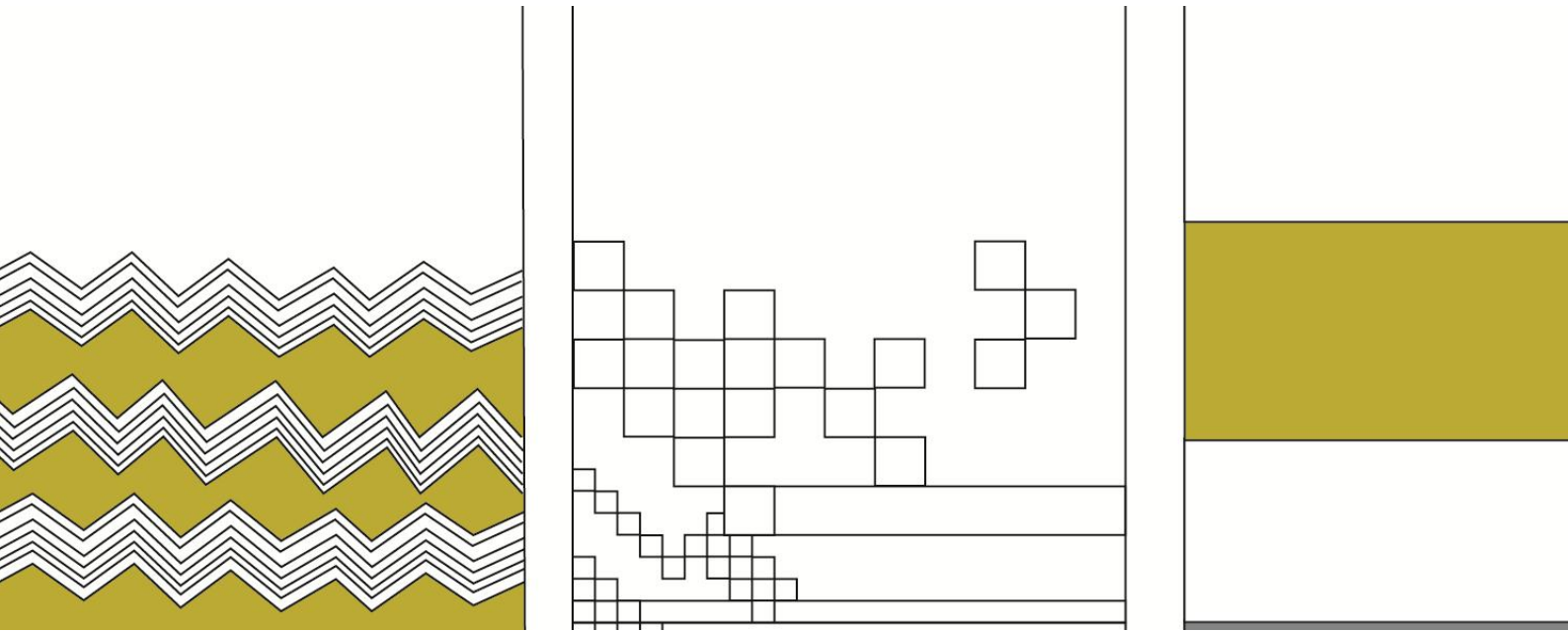
Luonnostelun, havainnoinnin, tutustumisen ja alkukollaasi koonnin jälkeen lähdin työstämään piirtämiäni ja maalaamiani kuvioaiheita Adobe Illustrator -vektoripiirrosohjelmalla. Ohjelman käytön valinta perustui vektoriviivan selkeyteen, hain viivatyypin valinnalla kristallisoitumista kuva- ja inspiraatiotulvan keskelle. Vektoripiirroksena tehdyt visiot tuotteista (kuviot 20 ja 21) toimivat työvälineenä yhteistyökumppanin ja yhteistyöpajan välillä.

Toimitin piirrokset tuotteista yhteistyökumppanille joka välitti ne edelleen yhteistyöpajalle Boliviaan. Pajalla oli opinnäytetyöni aikaan kiireinen tuotevalmistusjakso meneillään, jonka vuoksi vuoropuhelu tuotevisioista sekä tekniikoista jäi suunnitteluprosessin vaiheeseen 2 (kuvio 10) eli opinnäytetyöni ulkopuolelle.

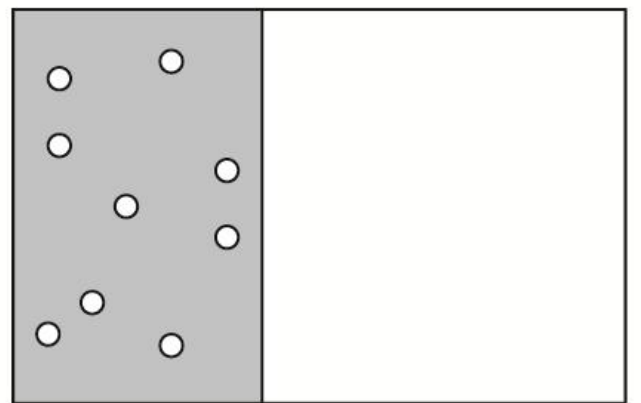
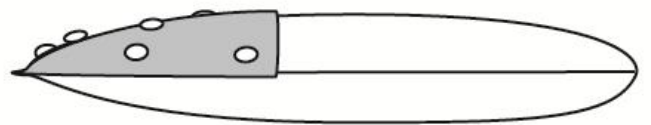
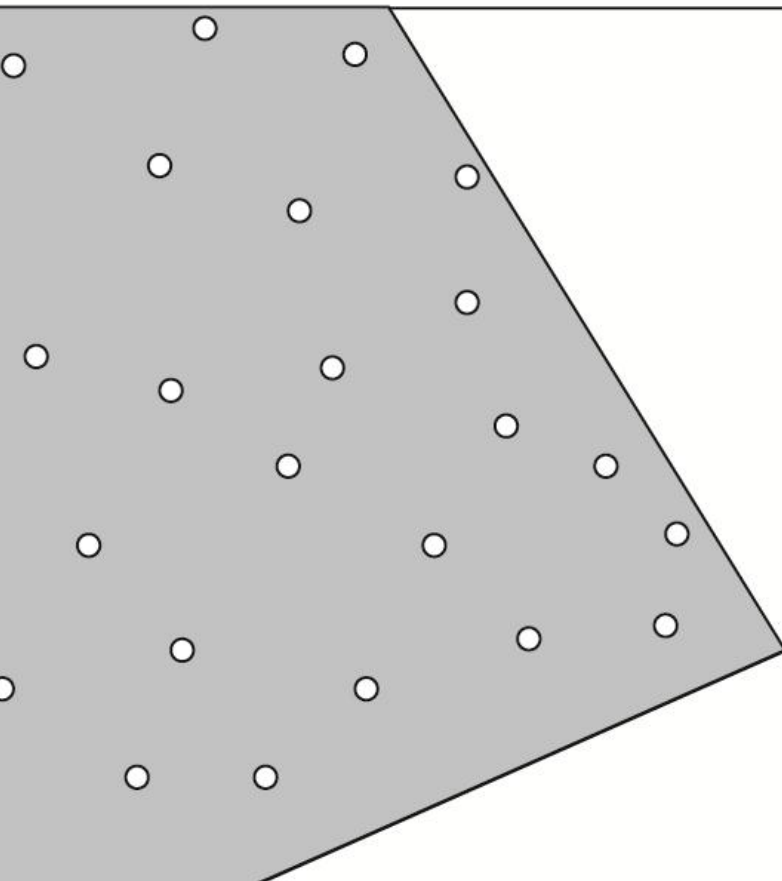
Lähetettyäni tuotesuunnitelmat eteenpäin oli yhteistyökumppanin aika vaikuttaa työn etenemiseen. Tuotteiden visiokuvat laitettiin eteenpäin yhteistyöpajalle. Suunnittelun eräs tavoite oli saavutettu, kun Mum'sin suunnitelmista antama palaute oli kannustavaa. Yksinkertainen kauneus, kolmiulotteinen pinta, rauhallisuus sekä skandinaavinen ote viehättivät. Myös ajatus torkkupeitteen pariksi sopivasta sisustustyynystä sai kannatusta yhteistyökumppanilta.

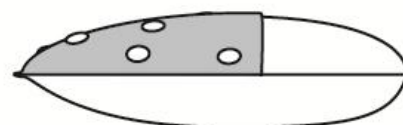
Kuvio 19. Yksityiskohtia suunniteltujen pintojen kolmiulotteisuudesta.

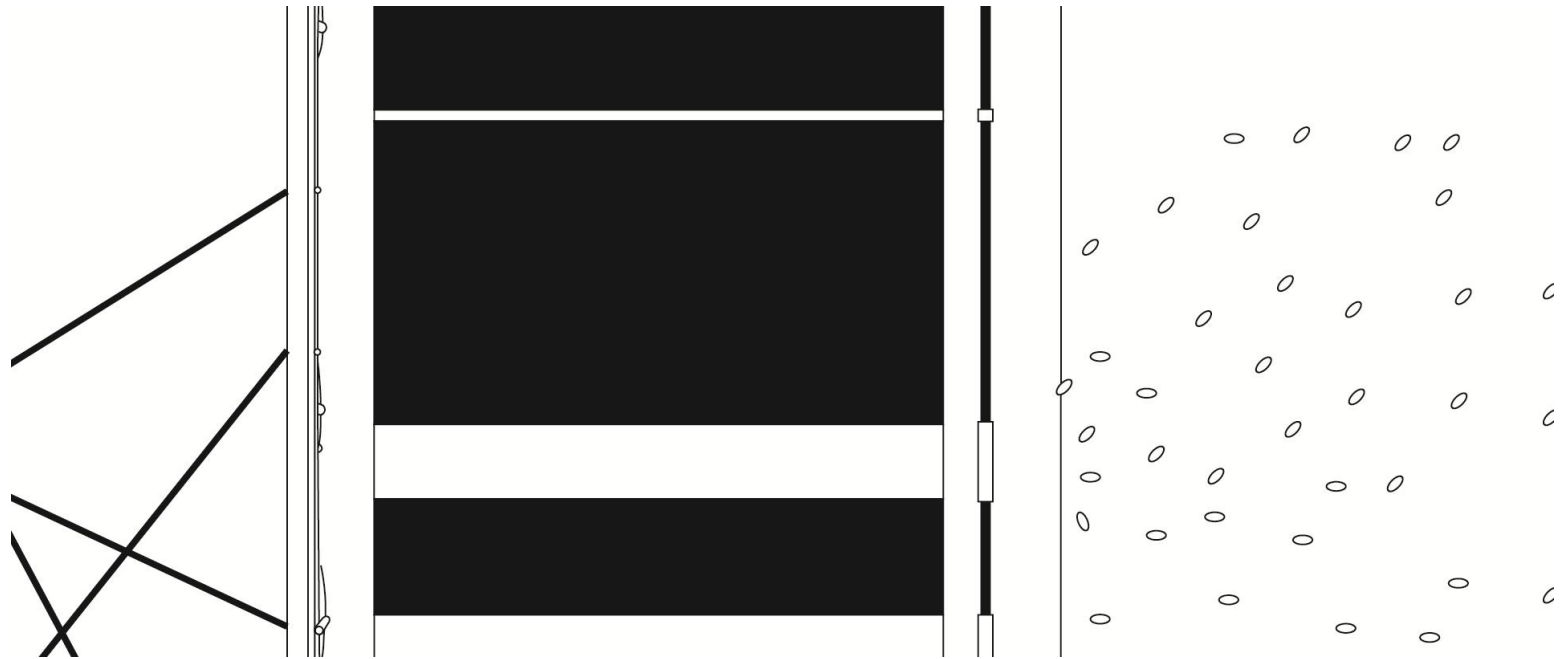

Kuvio 20. Yksityiskohtia torkkuperiteistä ja tyynyistä.

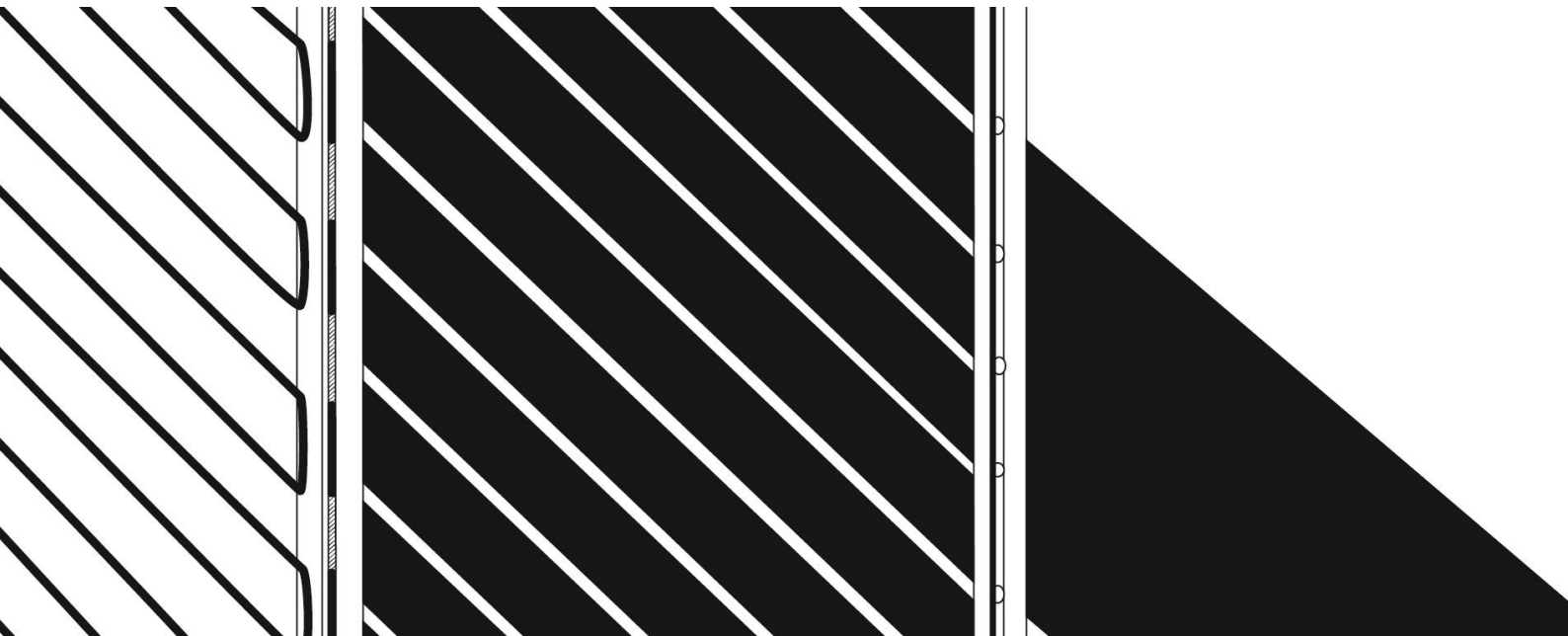

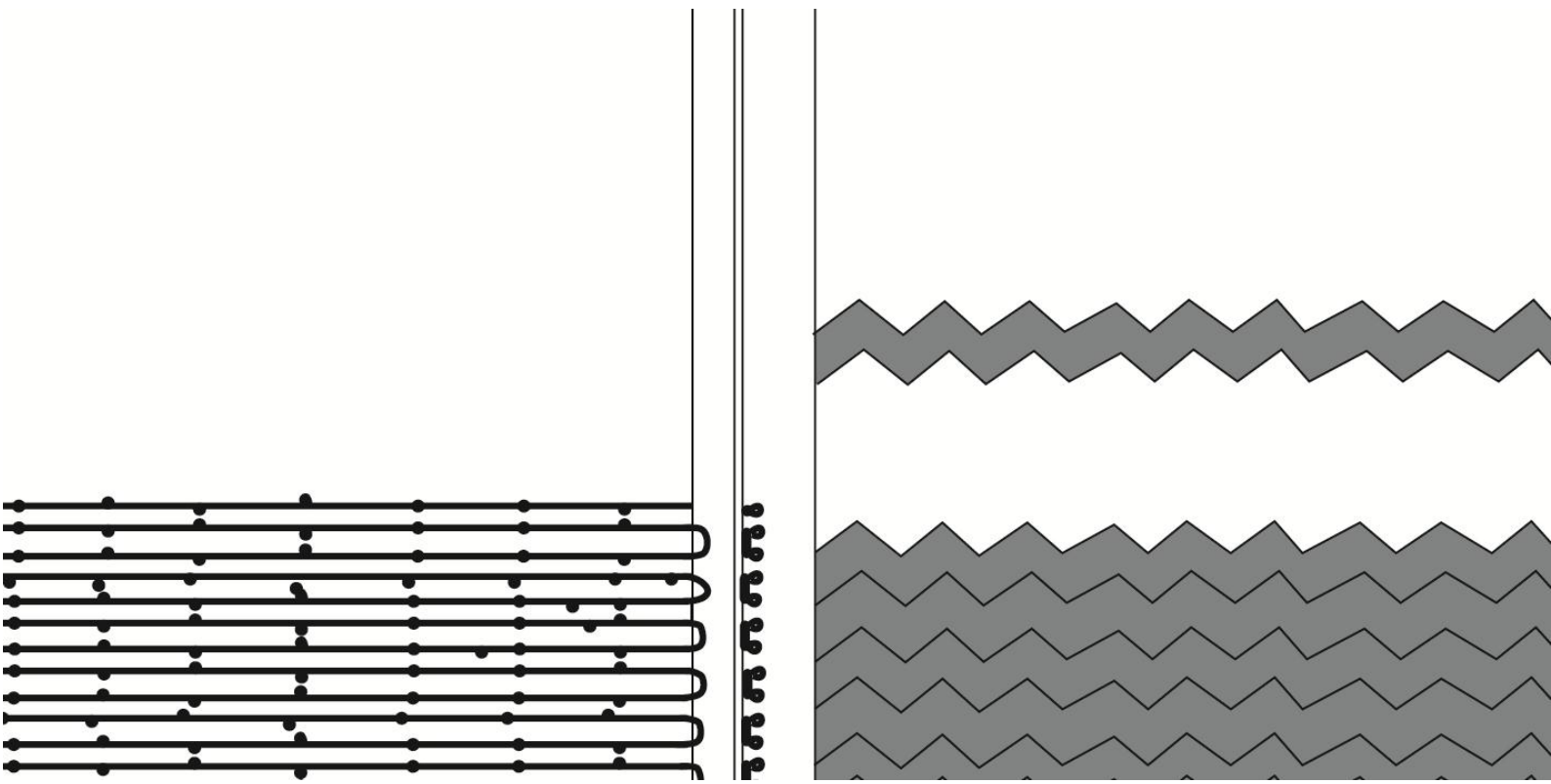
Sade sisustustyyny 45*70

Kuvio 21. Yksityiskohtia matoista.

Kuvio 22. Yksityiskohtia matoista.

Kuvio 23. Väritetty visiokuva matosta. Kohtaaminen.

6.7 Havaintoja suunnittelumatkan varrella

Aiempi suunnittelukokemukseni perustui lähellä tuotettuun, jolloin pystyin seuraamaan paikan päällä tuotteen valmistusta sen eri vaiheissa. Opinnäytetyöhön liittyvä suunnitteluprosessi oli hyvin erilainen jo vaiheen yksi (kuvio 9) aikana. Tuotteen valmistuksen tapahtuessa kaukaisessa täysin erilaisen kulttuurin maassa tuotteiden suunnitteluun liittyi mielikuva oloista, joissa tuotteet tullaan valmistamaan. Koin prosessin kulkuun liittyvät epävarmuustekijät enemmän mahdollisuuksia tarjoavana ja inspiroivina, että suunnittelua rajaavina tekijöinä.

Suunnitteluprosessissa mallipalojen kautta tapahtuvan vuoropuhelun sujumiseen ja myöhemmin valmiiden tuotteiden saatavuuteen vaikuttavat osaltaan pitkän matkan tuomat logistiset haasteet. Aiemmin mainitsin alan toiminnan kuljetushaasteista, jotka liittyvät myös Boliviassa tapahtuvaan tuotantoon. Katsauksessa Boliviaan voi huomata kauppaliikenteen olevan vähäistä Suomen ja Bolivian välillä. Logistiikan osa-alue vaatii vastuullisen muotoilun toimijoilta yleensä erityisen vahvaa suunnitelmallisuutta ja myös joustokykyä tuotevalikoiman rakentamisessa. Toimintamalli vaikutti myös muotoilijan työni etenemiseen. Yhteistyön ja opinnäytetyöselvityksen aikana opin sopivan jouston merkitystä yhteistyökumppaneiden välillä.

Suunnitteluprosessin edetessä vahvistui entisestään tietoisuus kunkin suunnittelijan ainutlaatuisuudesta. Ettei ole itsestään selvää oikeaa, vaan suunnittelija vastaa päätöksistä hyvin pitkälle yksin yhteistyöverkostoon nojaten ja tarvittaessa kysyen kollegojen mielipiteitä.

7 Katsaus toteutettuun ja tulevaan

Opinnäytetyössä pohtimani vastuullisen muotoilun toimiala osoittautui erittäin laajaksi ja kiinnostavaksi yhä uudelleen työn edetessä. Tietoa toimialasta sekä muotoilun mahdollisuuksista löytyi paljon. Kävin työn aikana rajan vetoa suunnittelijan kannalta merkittävän ymmärryksen ja epäolennaisen tiedon välillä, mahdollisesti tietomäärää olisi voinut edelleen tiivistää. Tekstiin muodostui lopulta tiedon ja suunnittelun kaari, jonka koin kirjoittajana luontevana.

Yhteistyökumppanin toimialan kokonaiskuvan laajentaminen antoi suunnittelulle lisäarvoa. Aiemmin kuulemani ja luomani käsitys vastuullisuuden merkityksestä sai opinnäytetyössä uutta painoarvoa myös yrityksen kilpailutekijänä. Vastuullisuuden määrittely laajeni sekä muotoutui osittain uudelleen. Kävin työn aikana pohdintaa kaukana tuottamisen mielekkyydestä, mietin lähellä olevien ihmisten, esimerkiksi maahanmuuttajien, avun tarpeen suuruutta. Alan toimijoihin ja taustoihin tutustuessani tavoitin kaukana toteutuvan vastuullisen muotoilun perusteltavuuden uudelleen. En halunnut asettaa vastuullisen muotoilun toimintatapoja tärkeys- tai paremmuusjärjestykseen, vaan nähdä vastuullisuuden monipuolisen huomioimisen liiketoiminnassa ylipäättään tärkeänä.

Jaoin sisustustekstiilisarjan suunnitteluprosessin kahteen vaiheeseen, joista ensimmäisen opinnäytetyön aikana toisen myöhemmin toteutuvaksi. Ensimmäisessä vaiheessa suunnitteluprosessi kulki yhteistyön aloituksesta yhteistyökumppanille sekä Bolivian pajalle lähetettyihin visioihin tuotteista ja värimaailmoista. Vaiheessa kaksi suunnitteluprosessi etenee Bolivian pajalla tehtyjen mallipalojen tarkastelusta valmiisiin tuotteisiin.

Saavutin opinnäytetyössä suunnitteluprosessille asettamani tavoitteen, kun suunnitteluprosessin vaihe yksi toteutui opinnäytetyön aikana. Visio sisustustuotesarjasta vastasi ajatuksia joita tavoittelin. Kolmiulotteisuus tekstiilin pinnassa oli tärkeä osa suunnitella. Lopullisen arvion suunnitteluprosessista kokonaisuutena teen, kun saan ensin mallikappaleet ja lopulta valmiit tuotteet nähtäviksi. Suunnittelutyön kiinnostavuutta vahvisti tieto tuotteiden hyvää tekevästä aspektista, kaukaisesta valmistuspaikasta ja tuotteiden käsityövalmistuksesta. Yhteistyön aluksi keskustelussa tavoitteeksi asetettu uusien tuoteideoiden esittäminen Mum'sille antoi vapautta ehdottaa monenlaisia suunnitelmia. Samaan aikaan haasteen sekä mahdollisuuden suunnittelutyölle toi tiedon pirstaleisuus. Mitä on lopulta mahdollista toteuttaa? Yhteydenotot yhteistyökumppanin kanssa

olivat informatiivisia ja sujuivat hyvässä hengessä, toisaalta ajoittainen kiireen tuntu rajoitti yhteydenottojeni määrää. Tämä osaltaan pakotti heittäytymään ideoiden vietäväksi ja katsomaan prosessin edetessä, mihin yhteistyö kuljettaa.

Jäin kaipaamaan opinnäytetyön viitekehyksessä terävänä kärkenä esille tuomaani käsityöläistä, vuoropuhelua käsityöläisten kanssa ja sitä kautta tietoa suunnittelemini yksityiskohtien toteutumisen mahdollisuuksista. Vuoropuheluosio olisi mielestäni antanut persoonallisuutta suunnitteluprosessin kuvaukseen. Vaihe kaksi jäi kuitenkin kokonaan opinnäytetyön ulkopuolelle yhteistyön aikataulullisista syistä. Loppu jää tulevaisuudessa valmiista töistä luettavaksi. Käsityöläisen roolin toin näkyväksi vastuullisen muotoilun toimijoiden esittelyssä (luku 4) sekä tutustumalla bolivialaiseen kulttuuriin ja käsityöosaamiseen (luku 6.2). Näin käsityöläinen oli mukana jo opinnäytetyössä kuvaamani ensimmäisen suunnitteluprosessivaiheen aikana, joskin yleisemmällä tasolla kuin työtä ideoidessa ajattelin.

Käyttäjien ajatuksia ja toiveita tavoitin kuluttajia tutkineen aineiston kautta. Osuuden kattavuus vastasi tavoitteita, jotka olin asettanut. Omatuntotalouden käsite oli minulle uusi ja silmiä avaava näkökulma liiketoiminnan mahdollisuuksista. Materiaalia läpi käydessä suhtautumiseni liiketoiminnan kannattavuuden huomioimiseen vahvistui. Kannattavuudella on suuri merkitys erityisesti jos toiminnalla aiotaan taata pitkäkestoinen hyvää tekevä vaikutus. Käyttäjien odotuksia ja tottumuksia selvittäessä muodostui kuva myös vastuullisen muotoilun tulevaisuuden näkymistä. Työn edetessä totesin yhä uudelleen muotoilijan roolin vastuullisuuden. Tämä vastuullisuuden merkitys näkyi merkittävästi eettisyyden tiedostavien kuluttajien odotuksissa.

Opinnäytetyöni suunnitteluosuuden kuvauksen rajauduttua ensimmäiseen vaiheeseen koin perusteltuna antaa merkittävä rooli yleiselle tiedolle vastuullisesta muotoilusta, sekä aiheen tarkastelulle eri näkökulmista. Jos suunnitteluprosessin vaihe kaksi olisi toteutunut opinnäytetyön aikana, olisin keskittynyt enemmän toiminnalliseen kuvaukseen suunnitteluprosessin etenemisestä tuotteiden valmistukseen.

Opinnäytetyö toivottavasti herättää lukijan osaltaan ajattelemaan muotoilun ja vastuullisen liiketoiminnan sekä oman vaikuttamisen mahdollisuuksia. Monia kiinnostavia toimijoita on jo olemassa, mutta uudenlaista ajattelua tarvitaan kuitenkin jatkuvasti lisää. Selvittämäni mukaan eritoten suurten kaupallisten yritysten toimintatavassa on vielä paljon tilaa vastuulliselle muotoilulle ja uudelle ajattelutavalle. Kalliin signaalin antami-

nen voi olla yrityksille tulevaisuudessa elinehto. Myös kriittisyydelle on hyvä löytyä paikka keskusteltaessa muotoilun vastuullisuudesta. Selvittämäni jälkeen näen entistä kirkkaammin muotoilun kentällä olevan uuden vastuullisemman toiminnan aika. Omantuntotalouden näkökulmasta tarkasteltuna vastuullinen muotoilu on myös liiketoiminnallisesti kannattava mahdollisuus.

Vuonna 2010 kuuntelin Mum'sin tarinaa. Vastuullisen muotoilun mahdollisuudet hyväntekeväisyydessä olivat minulle uutta. Kohtaaminen oli koskettava ja merkityksellinen. Oli hienoa olla mukana vastuullisen muotoilun toiminnassa suunnitteluyhteistyön ja opinnäytetyön aikana. Kokemani oli kuin matka jonnekin kauas. Kirjoittamisen loppupuolella löysin Eeva Kilven runon, joka sanoitti kokemusta (Kilpi 2006, 298):

Se että on kerran käynyt kaukana,

se jatkuu,

sitä on kauan kaukana.

Ihmiset muistavat sen,

tulevat luo ja sanovat:

- Sinä olet ollut jossain kaukana.

- Niin olen, minä vastaan

ja tunnen että se on totta.

Kaukana minä olen ollut.

Seuraavalla kerralla minä kysyn:

- Olenko nyt täällä, olenko nyt lähellä?

Vai olenko perillä jo?

Sano sinä se minulle.

Lähteet

Anttila, Pirkko 1992. Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet. Porvoo-Helsinki-Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Artek 2010. Hyvä Teko -näyttelyyn osallistuvat yritykset ja näiden tuotteet. Artek. [verkkodokumentti] <<http://www.artek.fi/fi/news/139>> (27.10.2012)

Cameron, Julia 1996. Kultasuoni. Helsinki: Liike.

Cultural Creatives 2012. [verkkodokumentti]. <<http://culturalcreatives.cc/the-revolution-movie>> (28.10.2012)

Design 2012. Lindroos, Katja. Hyvällä designilla parempi maailma. Design 2012, 41-51.

Design+ 2012. Mitä on vastuullinen luovuus? [verkkodokumentti] Design+ <<http://www.designplus.fi/fi/blogi/mit%C3%A4-vastuullinen-luovuus>> (20.9.2012)

Elegantalpaca2011 .Elegant Alpaca - Walter & Evangelina. ElegantAlpaca. [verkkodokumentti] <<http://www.youtube.com/watch?v=PpnUoCqYOpE>> (19.9.2012)

Ellit 2010. MUM's – Eettisesti tuotettuja tuotteita. Ellit.fi. [verkkodokumentti] <<http://ellit.fi/muoti-ja-kauneus/muoti/mums-eettisesti-tuotettuja-tuotteita>> (10.9.2012)

Fairtrade 2012. Maailma muuttuu ostos kerrallaan. Fairtrade Finland. [verkkodokumentti] <<http://www.reilukauppa.fi/>> (27.10.2012)

Haapala, Jaana & Aavameri, Leena 2008. Omatuntotalous. Helsinki: Talentum.

Jantunen, Päivi 2011. Kaj & Franck: Esineitä ja lähikuvia. Helsinki: WSOY.

Kansallinen nuorisotutkimus 2011. Kansallinen nuorisotutkimus 2011. Uteliaan mielen verkkokauppa. [verkkodokumentti] <<http://1530.myshopify.com/products/kansallinen-nuorisotutkimus-2011>> (15.9.2012)

Khan, Irene 2009. Kohtalona köyhyys. Miten oikeuksien puute syventää köyhyyttä. Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Kilpi, Eeva 2006. Perhonen ylittää tien. Helsinki: WSOY.

Kokko, Henna 2012. Elämä sykkivä La Paz. Hotellikulttuuria verkossa. [verkkodokumentti] <<http://hostelliviesti.fi/2012/09/elamaa-sykkiva-la-paz/>> (27.10.2012)

Kotoa kotiin 2012. Eetu Aombe. Kannustalo. [verkkodokumentti] <http://www.kotoakotiin.com/eetu_aombe.html> (27.10.2012)

Kuusi, Virve 2012. Self help -kirjallisuudesta on tullut hitti Venäjällä, kertoo tohtori Suvi Salmenniemi Helsingin yliopiston tutkijakollegiumista. Helsingin yliopisto. [verkkodokumentti] <<http://www.helsinki.fi/ajankohtaista/uutisarkisto/4-2012/11-15-11-32>> (23.10.2012)

Laurila, Tiina 2004. Muotoilu 4E. Virtuaaliyliopisto. [verkkodokumentti] <<http://www.uiah.fi/virtu/materiaalit/muotoilu4e/>>(6.10.2012)

Lehto, Viivi 2012. Pesänrakennusta ja vastuullista muotoilua. Koti ja keittiö. [verkkodokumentti] <<http://www.kotijakeittio.fi/muoto2012/pes%C3%A4nrakennusta-ja-vastuullista-muotoilua>> (27.10.2012)

Lindroos, Katja 2012. Hyvällä designilla parempi maailma. Design 2012. 41-51.

Mattila, Päivi 2012. Outi Puron yli 100 -vuotias koti huokuu uutta muotoilua. Eeva. 8/2012.

Mifuko 2012. Mifuko. [verkkodokumentti] <<http://www.mifuko.fi/>> (15.9.2012)

Mum's 2012. Mum's. [verkkodokumentti] <<http://mums.fi/people/>> (15.10.2012)

MuzunguCrafts 2012. MuzunguCrafts. [verkkodokumentti] <www.muzungucrafts.com> (15.10.2012)

Suomen Tinku ry 2012. Bolivia. Suomen Tinku ry. [verkkodokumentti]
<<http://www.tinku.fi/bolivia.html>> (27.10.2012)

Talouselämä Platinum 2012. Balmuir valloittaa. Oululaiset Heidi ja Juha Jaarla vievät
luksusbrändinsä maailmalle. Talouselämä Platinum. (3/12)

Taksvärkki 2012. Tietoa ja taitoa Bolivian alkuperäiskansoista nuorille. Taksvärkki ry.
[verkkodokumentti] <<http://www.taksvarkki.fi/bolivia/index.php?cat=32&lang=fi>>
(27.10.2012)

Tikau 2012. Tikau esittely. Tikau. [verkkodokumentti]
<<http://tikau.com/about.php?lang=fi>> (27.10.2012)

TikauShare 2012. Esittely. TikauShare. [verkkodokumentti]
<<http://tikaushare.org/us/?lang=fi>> (27.10.2012)

Ulkoasiainministeriö. 2007. Kauppa ja kehitys. Ulkoasiainministeriö. [verkkodokumentti]
]<<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=15269&contentlan=1&culture=fi-FI>> (16.9.2012)

WDC 2012. Muotoilu yhteisön tukena. WDC 2012. [verkkodokumentti]
<<http://wdchelsinki2012.fi/uutiset/2012-03-29/muotoilu-yhteison-tukena>> (27.10.2012)

Wichmann, Irene 2012. MifukonKiondo-korit. Hyvä Teko. [verkkodokumentti]
<<http://hyvateko.com/blogi/?p=294>> (27.10.2012)

Wistuba, Valia 2011. Mitä kehitysyhteistyö on ja mihin sitä tarvitaan? Maailmantalous.net.
[verkkodokumentti] <<http://www.maailmantalous.net/?q=fi/node/85>>
(28.10.2012)

Ympäristöministeriö 2009. Mitä on kestävä kehitys? [verkkodokumentti]
<<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22119&lan=fi>
<<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22119&lan=fi>> (7.10.2012)

Ympäristö.fi 2012. Kestävä kehitys. Ympäristö.fi. [verkkodokumentti]
<<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=419418&lan=FI>>(27.10.2012)

Kuvalähteet

Kuvio 2: Ellit 2010.

<<http://ellit.fi/muoti-ja-kauneus/muoti/mums-eettisesti-tuotettuja-tuotteita>>

Kuvio 3: Mum's 2012. <<http://mums.fi/media/>>

Kuvio 4: Mum's 2012. <<http://mums.fi/people/>>

Kuvio 4: Mum's 2012.

<<http://mums-mumshelpingmums.blogspot.fi/2012/04/mumsin-uudet-kestavan-kehityksen-lelut.html>>

Kuvio 5: Hyvä teko 2012. <<http://hyvateko.com/blogi/?p=28>>

Kuvio 5: Mifuko <<http://www.mifuko.fi/fi/mifuko-kokoelma/kiondo.html>>

Kuvio 8: Kashinsky, Ivan 2012.

<<http://natgeo.fi/kansat-ja-kulttuurit/tavat/naiset-taistelevat-boliviassa>>

Getty Images 2008.

<http://www.boston.com/bigpicture/2009/02/bolivia_and_its_new_constituti.html>

Kuvio 11:

<http://www.boston.com/bigpicture/2009/02/bolivia_and_its_new_constituti.html>

<<http://www.cazloyd.com/central-and-south-america/cultural-holiday-bolivia/journey/Bolivia>>

<<http://www.traveltheworld.com.au/Tours/Find-A-Tour/2013-Empire-of-the-Incas-Peru-Bolivia.html>>

<http://www.boston.com/bigpicture/2009/02/bolivia_and_its_new_constituti.html>

Kuvio 13: Mum's 2012.

<<http://mums-mumshelpingmums.blogspot.fi/2011/11/uusia-suuntia.html>>

Kuvio 13: Worldexpeditions 2012.

<http://www.google.fi/imgres?q=inca+bolivia&start=182&um=1&hl=fi&biw=1461&bih=905&tbm=isch&tbnid=DMEYQDZC2Av7yM:&imgrefurl=http://www.worldexpeditions.com/index.php%3Fsec= tion%3Dtrips%26id%3D161&docid=8kQ02AFJkwNV1M&imgurl=http://www.worldexpeditions.com/downloads/spawnit_trip_cropped_images/2631/2631-1-userimage5-500x1000.jpg&w=500&h=440&ei=3auBUOrkG8XP4QSrolGwDQ&zoom=1&iact=rc&dur=548&sig=108907994365375626541&page=6&tbnh=145&tbnw=193&ndsp=38&ved=1t:429.r:11.s:200 .i:37&tx=79&ty=59>

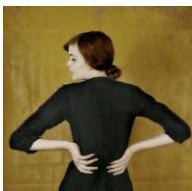
Kuvio 13: Galdieri, Dado 2008.

<http://www.boston.com/bigpicture/2009/02/bolivia_and_its_new_constituti.html>

Kuvio 13: Btsadventures 2010.

<http://btsadventures.com/summer_andes_2010.html>

Kuvio 14: Cutcutpaste.

<<http://cutcutpaste.wordpress.com/2012/07/18/mes-dames/>>

Kuvio 14: The International Rambler

<<http://theinternationalrambler.blogspot.fi/2011/09/cholitas-way.html>>

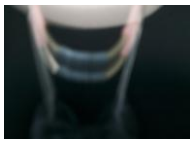

Kuvio 14: Mustonen, Heikki 2011. Sit mentiin.

<<http://www.sitmentiin.com/35-bolivian-copacabana>>

Kuvio 14: Mum's 2012. <<http://mums.fi/products/chairs-and-ottomans/bat-chair/>>

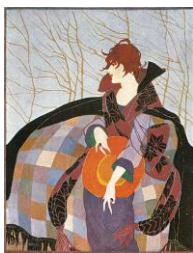
Kuvio 14: Kantinkoski, Riikka 2012. Weekdaycarnival

<<http://weekdaycarnival.blogspot.fi/2012/05/kaipuu.html>>

Kuvio 15: WGSN 2012.

<<http://www.wgsn.com.ezproxy.metropolia.fi/content/section/home.html>>

Kuvio 17: Cutcutpaste.

<<http://www.flickr.com/photos/84572767@N08/7830892088/>>

Vastuullisen muotoilun termejä

Design Helps on ajattelumalli, jossa muotoilu ja sen innovatiivisuus nähdään globaalisti auttamisen välineenä ja hyvinvointia lisäävänä tekijänä (Tikau 2012).

Homo generosus on tanskalaisen tiedekommentaattorin *Tor Norretrandersin* vuonna 2002 lanseeraama termi, jolla tarkoitetaan anteliasta ihmistä. (Haapala & Aavameri 2008, 91.)

Kehitysapu Aid to developing countries tarkoittaa teollistuneiden maiden antamaa taloudellista tai aineellista tukea kehitysmaille (Wistuba 2011).

Kehitysyhteistyö Development co-operation perustuu pitkäaikaiseen kehitysajatukseen; kumppanuuteen, jonka perimmäisenä tarkoituksena on tukea kehitymaan elinolosuhteiden parantamista. (Wistuba 2011.)

Kestävä kehitys Sustainable design on maailmanlaajuisesti, paikallisesti ja alueellisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämäärä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvän elämisen mahdollisuudet. Kestävän kehityksen mukaisessa toiminnassa ympäristö, ihminen ja talous otetaan toiminnassa sekä päätöksenteossa tasavertaisesti huomioon. (Ympäristö.fi 2012)

Life-cycle design termi tarkoittaa tuotteen koko elinkaaren huomioonottavaa tuotesuunnittelua.

Merry-go-round periaate viittaa naisten self help -ryhmään, missä jokainen jäsen laittaa osuuden saamastaan palkasta yhteiseen kassaan. Yhteisestä kassasta voi kuka tahansa jäsen lainata rahaa korkoa vastaan. Lainaa myönnetään mm. koulumaksuihin ja terveystuloihin. (Kotoa kotiin 2012.)

Fair Trade. Reilulla kaupalla tavoitellaan maailmaa, jossa kehitysmaiden viljelijöillä ja työntekijöillä on mahdollisuus turvattuun ja kestäväan toimeentuloon sekä mahdollisuus päättää itse omasta tulevaisuudestaan. Reilu kauppa tähtää köyhyyden vähentämiseen

kaupan avulla. Reilua kauppaa tukevaan kansanliikkeeseen kuuluu Suomessa yrityksiä, yhteisöjä ja kulutuspäätöksiä tekeviä kansalaisia. (Fairtrade 2012.)

Reilun kaupan sertifiointimerkki on Fairtrade International –järjestön (Fairtrade Labeling Organizations, FLO) omaisuutta. Reilun kaupan sertifiointimerkkiä voi käyttää ainoastaan tuotteissa joille sertifioitu merkki on myönnetty sekä markkinointimateriaalissa mainostamassa Reilu kauppa -sertifioitua tuotetta. (Fairtrade 2012.)

Self help tarkoittaa luottamista ihmisen kykyyn ratkaista ongelmansa omaa ajatteluaan muuttamalla (Kuusi 2012).

- making good with goods -

**Ajatuksia suunnitteluyhteistyöstä Reetta Aholan ja Mum'sin kanssa
Liedossa 14.11.2012**

Reetta pyysi lyhyttä ajatelmaa yhteistyön tämän hetkisestä vaiheesta. Keväällä 2012 Reetta otti yhteyttä opinnäytetyönsä tiimoilta. Olimme tavanneet aiemmin Habitaressa 2011, mutta muistin Reettan jo Fiskarsiin järjestämästämme Heath Nash-kierrätystyöpajasta, johon hän vuonna 2010 osallistui ja jossa ihastelimme Heathin kanssa Reettan muoviroskasta valmistamaa keltaista ihanaa "uimalaukkua", design by Reetta!

Loppukeväästä 2012 Reetta ehdotti yhteistyötä ja tuli Lietoon tapaamaan Mum'sia. Mukana oli työnäytteitä ja Reettan ihanat tyttäret! Alustavasti sovimme, että jos asiat Reettan opintojen kohdalla näyttävät siltä, että suunnitteluyhteistyö Mum'sin kanssa kiinnostaisi, niin Mum's ottaisi hänet ilomielin matkaan mukaan. Alusta asti tarkoituksena oli ja on tuottaa Mum'sin mallistoon todellisia myyntiin tulevia tuotteita, joita siis esitellään osana Mum'sin mallistoa. Ehdotin yhteistyökuvioksi Boliviaa ja siellä sijaitsevaa reilun kaupan työpajaamme, jossa valmistamme kaikki virkatut lelumme. Tuotteiksi ehdotin vilttejä tai mattoja, sillä pajalla on mahdollisuus kutoa myös vilttejä tietyin rajoittein sekä tehdä yhteistyötä mahdollisten muiden paikallisten osaajien kanssa. Ilokseni Reetta näki rajoitteet haasteina ja uutta synnyttävinä yhteistyökuvioina. Reetta halusi, että Mum'sin periaatteiden mukaisesti kunnioitamme olemassa olevaa käsityöosaamista ja antoi luvan sille, että suunnitelmat saisivat elää yhteistyöpajan taidon mukaan. Tuo oli helpottavaa Mumsille, koska liika pidättyvyys ja suunnitelmien orjallinen noudattaminen on hyvin raskas kuvio monessakin mielessä. Yksi niistä on Mum'sin työllistävä päämäärä. Jos suunnitteluprosessi koituu hyvin aikaa vieväksi ja raskaaksi ja jos tuotteen valmistamiseksi pitää opetella uusia taitoja, niin helposti käy niin, että projekti jää muiden enemmän työllistävien projektien alle ja unholaan ja näin tavallaan merkityksettömäksi. Sen sijaan suunnittelijan osoittama ymmärrys käsityötaidon rajallisuudesta helpottaa prosessin etenemistä ja valmista tulee nopeammin. Käsityötaidon rajallisuudella tarkoitan sitä, että yksi osa-alue on toista laadukkaampi. Mum'sille tuotteiden laatu on hyvin tärkeätä ja sen takaamiseksi teemme yhteistyötä taitavimpien käsityöläisten kanssa ja perustamme suunnittelumme heidän parhaimman osaamisensa mukaan. Kouluttaminen veisi aikaa

ja rahaa eikä koskaan ole lopulta taetta siitä, että tuotetta silti kukaan ostaisi. Aina voi epäonnistua. Reettan kanssa kävimme oleellisimmat kuviot läpi ja pääsimme kiinni itse asiaan, eli suunnitelmien ja pajan osaamisen yhdistämiseen hyvin nopeasti.

Prosessin edetessä tapasimme myös Turussa. Syksyllä 2012 pajamme oli täystyöllistetty Artekiin suuntaavan lelutilauksen kanssa ja vasta nyt marraskuun alkupuolella on aikaa mallikappaleiden valmistukselle, tai pikemminkin mallikappalepalojen valmistukselle. Reetta lähetti paitsi useita upeita suunnitelmia vilteistä ja matoista myös mallipaloja tekniikoista, joita paja vastaanotti mielellään. Lähetin Kaikki Reettaan suunnitelmat pajalle ja odotin heidän mielipidettään siitä, mikä ylipäätään voisi olla mahdollista tuotteeksi toteuttaa. Reettan lähettämät konkreettiset materiaalinäytteet ja mallikappaleet tekniikoista olivat "ideapohjia" mahdolliselle jollekin "ihan uudelle", jota prosessi mahdollisesti viltteihin paikallisissa käsityöläisissä synnyttäisi.

Syksyn 2012 aikana paja selvitti mahdollisuuksia myös mattojen valmistukseen. Ne osoittautuivat kuitenkin raskaiksi ja kalliiksi rahdata Suomeen, mutta mitään ei ole poissuljettu.

Päätin yksinkertaistaa toiveita reilusti ja aloittaa pienimmästä mahdollisesta riskistä. Valitsin kaksi Reettan suunnitelmaa, joista toinen PALVO-matto ja toinen ZONA-viltti ja lähetin ne pajalle ohjenuoraksi vilteille, joista valmistaisimme mallikappaleet. Valintani perustin pajan viestiin siihen, missä kerrottiin, että diagonaalit ja horisontaalit viivat onnistuvat viltteihin mainiosti, mutta ei välttämättä muut kuviot. He ovat kuitenkin halukkaita kokeilemaan kuviointia viltteihin esimerkiksi käsin kirjomalla. PALVO- matossa on selkeät väripinnat, samoin ZONA-viltissä. Niistä on mielestäni helpointa yhteistyö ja katsoa, että miltä tuotteet käytännössä näyttävät.

Tällä hetkellä mallikappaleiden valmistus on aloitettu. Seuraava askel on saada pajalta kuvat valmiista mallikappalepaloista ja pyytää niistä palaute Reettalta. Myös viltin "päätyhapsujen" – tai hapsuttomuuden mahdollisuuksia selvitetään. Jos palat näyttävät toimivilta, niin valmistamme itse tuotteen. Jos tuote näyttää toimivalta, niin mietimme, että josko Reettan muita suunnitelmia on mahdollista yhdistää pajan osaamiseen. Kekseliäisyys toivottavasti siinä vaiheessa palkitaan ja luulen, että pajallakin on ehdotuksia, kunhan näkevät valmiit viltit mahdollisuuksineen. Uskon, että saamme mallikappaleet Suomeen seuraavassa lastissamme huhtikuussa 2013, tai mahdollisesti aiemmin.

Onnea opinnäytetyölle Reetta ja kiitos tähänastisesta yhteistyöstä kanssasi!

Parhain terveisin,

Outi

Thank You!

MUMs/Outi Puro 050 4450 864 | soketola 1 21420 Lieto info@kotiprojekti.fi www.kotiprojekti.fi

" Making good with goods- feeling better, looking fine! Love, mums"